

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
 *** kelmefestő és vegytisztító gyára ***
 Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám. Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Kitűntetve: Páris, Bécs, Budapest, Szeged. Alapítva 1864. Telefon 63-36. Vidéki megbízások pontosan teljesítenek.

Gyűjtőtelepek: — Andrassy-út 50. szám. Lipót-körút 16. szám. Izabella-utca 66. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ulloi-út 30. szám. Váci-utca 51. szám.

ALKALMAS KARÁCSONYI ÉS UJÉVI AJÁNDÉKOK!!!

Leltározás előtt. Nagy választék: női táska, szivar-, cigaretta-, névjegymény a szigorúan szabott árakból. **Az «Angol Bőröndös»-nél Budapest, Deák Ferencz-utca 16. Deák-tér mellett.**

Ujdonság! Tervezzék vidéi! Bejegyzté min! Hatásos!

Brilláns karácsonyfa-angyal-csönggetés. I. sz.

egészen fémből, 6 aranyozott angyallal, 30 cm. magas. El nem törő karácsonyfaszucs. Keszesség kifogástalan működésért. Legzsebb és legújabb karácsonyfadisz. mely egyetlen keresztény családunk sem hiányozhat. A három gyertyalángtól származó meleg levegőtől forgásba jön a hajtókerek, az arra alkalmasított javított acélszalagok megítik a három harangot, miáltal kellemesen hangzó, ezüstszízes csönggetés keletkezik, mely fiatalokat és öregeket egyaránt karácsonyi hangulatba helyez. Ara kartonnal és használati utasítással együtt drb-nként **K 1.50.** 3 drb K 4.—, 4 drb K 5.20, 6 drb K 7.50, 9 drb K 10.80, 12 drb K 13.50, 24 drb K 26.50. Utánvétele 20 fillérrel drágább. 2. szám. Ugyanaz a karácsonyfa-angyal-csönggetés igen elegáns, külön finom nikkel levett kivitelben sedrott harangszalaggal és 3 pompáca sugárzó ezüst-lametta-virággal, melyek a gyertyák meggyújtásánál csodaszép fényreflexet adnak. Kartonban használati utasítással együtt bormentesen és előfizetés mellett **K 2.—**, 3 drb K 5.50, 4 drb K 7.25, 6 drb K 10.50, 9 drb K 13.50, 12 drb K 20.25, 24 drb K 39.50. Utánvétele 20 fillérrel drágább. A feni csönggetésből egyenlő több megrendelésnél minden megrendelő 10 drb válogatott, művészi kivitelű képes levelezőlapot kap, közük karácsonyi és ujvi kártyák, melyek mindegyikének 10-20 fillér az ára. Kicsérelés megengedve, vagy pénzvisszaadás, tehát nincs kockázat! A megrendelések idejében intézendők. Cs. és kir. udv. szállító **KONRAD JANOS BRUX 2041. sz.** (Csehország.) Tessék legújabb főrajgyűjteményt kérti 3000 képpel, mely önmek szommal ingyen és portómentesen megküldetik.

... (text continues from previous block) ...

Ha őszül a haja,

ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerárban, Budapest, V/49, Szabadagút, Sétány-utca sarkán.

Legszébb mulatságot nyújtanak legújabb kiválóan működő Beszélőkészülékeim,

melyek zenedarábokat, előadásokat, zenei zenét stb. természetesen reprodukálnak. 800. sz. „Liliput“, teljesen fémmel kidolgozva és tartós zománccal bevonva, nagysága 16 1/2 x 10 1/2 x 8 1/2 cm. rendkívül tartós, szolid műjáték, amelyben felhúzó, 25 cm.-es lemezeket könnyen keresztülhúz, lemeztárcsával posztóval bevonva, virágos tölcse 25 cm.-es hangnyílással, szenzációs hatású hangszerelemzővel, a járomű menete zajtalan és jól működő. Ára 2 lemezzel vagy 1 duplaszállással (35 cm. átméretű), bejárólaga 200 tüvel: **K 22.—**, l-r. hanglapok 25 cm. átmérettel két oldalra jászható **K 3.—**. A legzsebbébb választékot beszélgépekben ún megtalálja az én főrajgyűjteményben. Székelyi utca 1. előfizetés ellenében **Konrad Janos** cs. és kir. udv. szállító **BRUXEN 573. sz.** (Csehország). — Főrajgyűjtemény 3000 képpel kívántra mindenkinél ingyen és bormentesen küldök.

Páratlan és csodás hatású arcszépítő és finomító a Földes-féle

Margit-crème

főúri körökben használt készítmény. Zsirtalan, ártalmatlan, ruglén szépít. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tegelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-pouder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő
 FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

AZ ORSZ. MAGY. IPAR-MŰVÉSZETI ISKOLA

CSIPKE-OSZTÁLYA

KÉSZÍT VALÓDI HALASI, RECZE- ÉS VERT OSIPKÉT. CSIPKÉS TÁRGYAKAT, MINT BLOUSOKAT, FÜGGÖNYÖKET, TERITÖKET STB. EREDETI TERVEK UTÁN AZ ISKOLA ÖSSZEÁLLIT. CSIPKEKÉSZÍTÉST TANIT.

BUDAPEST, IV. KIGYÓ-TÉR 1.

Vegyi tisztítás, ruha-festés, gőzmosás
 ezimú ismertető füzetet bárkinek bormentesen küld **Haltenberger Béla, Kassa.**

A gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese, hólyag hurutos bántalmainál felülmulthatlan

MÁLNÁSI Siculia ARTÉZI GYÓGVÍZ

KAPHATO MINDENÜTT

FŐ-RAKTÁR: **BRÁZAY KÁLMÁN** BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KÖRUT 37/39
 Csak „SICULA“ névvel ellátott üvegek valódiak

BŐRSZÉKIPAR KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker., Károly-utca 2. szám.

Angol bőrbutor készítése, festése és renoválása saját műhelyemben. — Ebédlőszékek, irodafotelek valódi bőrrel, ülőbutor-állványok kárpitozása. Székátalakítások.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérszegénység, sápkor, neurasthenia esetében. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 kor.

A Rozsnyay-féle vasas china bor

egyike a legelterjedtebb és leg-hatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegényeknek különösen ajánlható 13475

Kapható: minden gyógyszerárban. Továbbá a készítőnél: **Rozsnyay Mátyás** gyógyszerárban Aradon, Szabadagút-tér.

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **HOITSY PÁL.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, DECEMBER 6.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «Világkronika»-val együtt negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postallag meg-határozott viteldij is eszolandó.

REMBRANDT-KIÁLLÍTÁS A SZÉPMŰVÉSZETI MŰZEUMBAN.

Két év előtt ünnepelte az egész művelt világ Rembrandt születésének háromszázéves fordulóját. Alkotásainak gyűjteményes kiállításában, szülőföldjén összeült nemzetközi műtörténeti kongresszusban és vele foglalkozó különféle kiadványokban nyilvánult ez a nevezetes emlékünnap. A Szépművészeti Múzeum grafikai osztálya, mely Rembrandt

eredeti rajzaiból és rézkarczaiból kiváló gyűjteményt őriz, akkoriban tervbe vette, hogy féltett kincseinek közszemlére tételével a maga részéről szintén hozzájárul a mester ünnepeléséhez. Egyéb teendők azonban egészen a legutóbbi időkig késleltették ezen fontos kiállítás megvalósítását. Most, hogy épen a modern hollandusokat látjuk vendégeinkül a szomszédos Múcsarnokban, fokozott örömmünk telhetik ezek nagy ősenek tanulmányozásában. Közönségünk, úgy látszik, fölismerte ezt az érdekes

összehasonlításokra, épületes párhuzamba állításokra kínálkozó alkalmat és a múlt vasárnapi megnyitás óta oly sűrű tömegekben látogatja a múzeum elegáns grafikai termét, hogy az valóban páratlan, minden előzőnél jelentősebb sikert jósol a Rembrandt-kiállításnak. Legfőbb látnivaló a mester huszonhat darab szebbnél-szebb eredeti toll- és ecsetrajza, — mintegy bevezetésül, elől a bejárat melletti fal mentén és az első szekrényben fölállítva. A nagy közönség, mely a Szépművészeti Mú-

Tájkép a három fával.

A SZÉPMŰVÉSZETI MŰZEUM REMBRANDT-KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

zeum több ezere menő remek rajzgyűjteményét csak igen kevés ismeri s a melynek eddig csupán a régi képtárban kifüggesztett két szép, érdekes, jellemző, de semmiesetre sem elsőrangú Rembrandt-festményről, a Rabbinusról és Szent József álmáról volt tudomása, valóságos szenzációként fogadta ezt az örvendetes meglepetést. Mert ilyen kincsesek a külföldi rokon múntézetek közül sem mind egyik dicsékedhetik. Leggazdagabbak e tekintetben a londoni és párisi köz- és magángyűjtemények, továbbá a berlini, müncheni, drezdai, bécsi, amszterdami, stb. rajz- és metszetmúzeumok. A mi kiállításunkon szereplő és a Szépművészeti Múzeum tulajdonában levő Rembrandt-rajzok egytől-egyig az Esterházy-gyűjteményből származnak s hitelességüket a mester kezevonásának legalaposabb kutatói is elismerik. C. Hofstede de Groot, a kitűnő hollandus műtörténész, két év előtt Haarlemben kiadott kritikai katalógusában (Die Handzeichnungen Rembrandts) mind a huszonhatot fölveszi és leírja. Egy részüket külföldi kiadványok reprodukcióiban is közölték. Kiállításra azonban egyik sem volt mostanái.

Nagyszerű dokumentumai ezek a lapok a mester kimeríthetetlen gazdagságú fantáziájának, genialis technikai merészségének és sokoldalúságának. A gondosan meghegyezett lúdtollal hajszálnál is finomabbra húzott vonalakat sokszor a durván, de annál biztosabb lendülettel odavetett ecsetvonások váltják föl rajtuk, s az aprólékosan kidolgozott mikroszkopikus formák után nem egyszer találkoztunk a nagyjából — rendszerint festőanyagba mártott fadarakkal — jelzett idomokkal. Talán legjobban példázza ezeket az ellentéteket a 12. és 15. számok alatt kiállított két rajz. Az első címe: A bibliamagyarázás. Szószéken ülő agg, pápaszemes lelkész olvas a bibliából, előtte egy öreg asszony ájtatos buzgalommal figyel a szent beszédre. A mint ennek a kopasz predikátornak a feje profilban előttünk áll, a hogy husos orrának hegyére a szemüveg ráilleszkedik: az a rajzolásbeli minuciozítások, a lehelletfinomságok netovábbja. Ráismerünk itt Rembrandtra, a karczólművészre, mert csak az képes a rajzotlatot ily megvesztegetően kezelni, a ki oly mesterien tud a karczólművel bánni, mint ő. A másik lap egy beszélgető csoportot tüntet föl. Három exotikus öltözöt álló alak, a lehető legnagyobb fokú egyszerűsítéssel bemutatva. Az előbbi részletezésnek semmi nyoma. Csupa széles, egymáson kiméltlenül átszántó vonal. Orra, szája, szemre a művész nem pazarolt többet egy-egy kézműdoltnál. Egyetlen formát sem dolgozott ki rajta. Sőt még annyit sem árult el nekünk, kíváncsiaknak, hogy az ábrázolt három egyén mind férfi-e vagy van közöttük egy nő is. És mégis, arról, a mit kifejezni óhajtott ezzel a pompás vázlattal, a térbeli helyzetről és az akcióról, a mint három, részben egymás mellé, részben egymás mögé állított alak beszélget, teljesen tiszta, meggyőző képet adott.

Legszébbek azonban azok a rajzai, a melyek tussal vagy közönséges íróttával vannak árnyékolva. Ezekben látjuk a legnagyobb Rembrandtot, a világitási hatások mesterét, a ki a látható valóság alapföltételével, a fényvel, tejhatalmú kényűrként bának s a kinek a művein ez a megfoghatatlan valami rendesen fontosabb, döntőbb szerepet játszik, mint maguk az ábrázolt személyek vagy tárgyak. Ezek a lapok többnyire úgy hatnak, mintha befejezett, kész festmények volnának. Ilyen pl. az a képen is bemutatott páratlanul kedves rajz, a melyen valószínűleg a mester bájos fiatal felesége, Saskia van megörökítve, abban a pillanatban, a hogyan az ablak mellett folytatott olvasást félbeszakítva, szelid mosolyal ránk (illetve: az ajtón belépő férjére) tekint. Az ablakon beözönlő fénynek megfelelően az arc meleg, barnatónusú árnyékba burkolva; — kezdete a jövődö mérész ujításoknak. Hasonló eszközökkel dolgozott a művész azon a két lapon is, a melyek ugyanegy hollandi parasztházat tüntetnek föl egyszer az utca, másszor az udvar felől.

Nincs alkalmunk egyenként kitérni mind a huszonhat lapra, melyek során a mester oeuvrejének összes tipikus tárgyai felvonulnak. Nem szólhatunk külön a remek koldus és csavargó

Saskia, Rembrandt felesége.

Férfi akttanulmány.

REMBRANDT EREDETI RAJZAI A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM KIÁLLÍTÁSÁN.

alakokról, melyekkel kivált működése első felében szeretett foglalkozni, a mikor a különös, a furcsaság, az exotikum még annyira lekötötte. Valószínűleg ez okból érdeklik a zsidók is, a kikhez egyébként — mint arra számos bizonyítékunk van — lelkében valami mélyeseg vonzódás élhetett. A fenevadak, főként az oroszlánok, szintén kedvencei, valószínűleg arcképezi őket. Gyönyörű akttanulmányai közül kettő van a Szépművészeti Múzeum birtokában, az egyiket itt közöljük reprodukcióban; beszéljen helyettünk. Genréképei (Anyá gyermekével és kutyával. A racionálisan fiú) és bibliai jelenetei (József testvéreivel, József Pharao előtt, Krisztus és a samariai nő a kútnál) pedig valamennyien megérdemelnék, hogy hosszsan írjunk róluk. Igazi tájképe csak egy van a rajzok között (Tájkép házcsoporttal és szélmalommal), kevésbé jelentékeny alkotás, de viszonylagos igénytelenségeért bőven kárpótol az említett két parasztház.

A rajzokon kívül kiállított a mester 149 eredeti rézkarcza is, és pedig többnyire igen jó levonatokban, melyek túlnyomórészt a Pulszky Károly vásárlásaival és az állam által 1904-ben megszerzett dr. Elischer Gyula-féle kollekczióval jutottak a múzeum tulajdonába. Miként a rajzok, úgy ezek is jelenleg vannak első ízben a nyilvánosságnak bemutatva. A Rembrandt-karczokat — ha másként nem, hát reprodukciókból — minden művelt ember ismeri. Az olyan lapok, mint: Krisztus beteget gyógyít («Százforintos lap»), Krisztus oktatja a zsidókat (La petite Tombe), a nagy Ecce homo, a Tájkép a három fával, a pompás arcképek stb. mindenkinek szeme elé kerülnek legálább egyszer vagy kétszer az életben. Részletes ismertetésüknek külön, a mostaninál sokkalta terjedelmesebb cikket kellene szentelnünk.

Bizonyára őszinte örömet kelt mindenféle, hogy a Szépművészeti Múzeumban végre ilyen jelentékeny Rembrandt-kiállítás létesülhetett. S ennek az útját legnagyobb mértékben az imént említett 1904. évi nagy vásárlás egyengette, a melyért tudvalevően utólag támadások érték az akkori közoktatásügyi minisztert és közvetve a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának jelenlegi vezetőségét, — részben a vétel drágasága miatt, részben pedig azért, mert Rembrandt velünk, magyarokkal semmiféle nemzeti kapcsolatban nem áll s így bennünket csak másodsorban érdekel. Nos, nyugtassa meg az illetők lelkiismeretét, hogy az akkor megvett lapok ma legalább kétszeresét, háromszorosát érik meg az értük fizetett összegnek s hogy elvégre az igazi magyar műértő előtt is csak mellékes szerepet játszhatik az a körülmény: vannak-e valamely kiváló műtárgynak bennünket érintő nemzeti vonatkozásai vagy sem.

Dr. Pogány Kálmán.

OLASZORSZÁG KIRÁLYNÉJÁHOZ.*

— Giosuè Carducci. —

Honnan jövel? mily távoli századok
Küldtek közénk, oh angyali szép alak?
A régi költők szent dalában
Láttam-e arcaodat, oh királyné?

Vagy sziklavárak sánca mögött, mikor
Még Latiumnak napja sütötte le
A sápadt germánt, s új dalokban
Vad hadi zaj, s szerelem sikongott,

S színt váltva lépett lassu ütem szerint
Bús körmenetben szöke szűzek sora
És könnytől nedves éjszemekkel
Hőseiért rebegett imákat?

Vagy tán Olaszhon szép, de ah, oly rövid
Tavaszkorában, melyben a nép maga
Mind egy lovag volt? Búske házak
Termeiben s ragyogó tereknek

Tág négyszögén is Amor uralkodott
Szobrok s virágok közt, s «Kicsi felleg ott,
A mely haladás szerelmek árnyán»,
— Dante dalolt — «mosolyog reánk még!»

Mint Vénusz égő csillaga április
Első felében, hogyha az Alpesek
Felőtt kigyúl, s szelid világa
A havasok mezején előmlik,

Fényét elontván a nyomorult, kicsiny
Viskókon úgy, mint völgy buja síkjain,
S a lomb közt alvó és fölébredt
Bús csalogányt dalolásra készíti:

* Egész Olaszországon végigzúgótt az elsőörnyedés moraja, mikor 1878 november 20-án hire futott, hogy Giosuè Carducci, a nemzet legnagyobb költője, a szabadság és a republikánus eszmék lángelkű dalnokai elvei megtagadásával magasztosító ódában köszöntötte az olaszok bájos, fiatal királynéját, Margheritát. A bámuldo nemzet néhány nap múlva csakugyan olvashatta a híres és szép költeményt, mely magyar fordításban ezúttal elsőör lát napvilágot.

Parasztház.

József Pharao előtt.

REMBRANDT EREDETI RAJZAI A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM KIÁLLÍTÁSÁN.

Szikrázva s szökén lepsz te is így amott
Gyémántugárban dús koronád alatt,
S oltár elé mint hogyha lánya
Lépne, a nép gyönyörítisan néz;

Félnék mosolyal, melybe a könny vegyül,
Gyermekleány ott nyújtja a kart feléd
És mintha nőtestvér vezetné,
Ajka rebege susogja: «Margit!»

És Alkeosznak zord ütemére vont
Strófám, a melynek anyja a harzi zaj,
Feléd száll, hogy körülbejegy
Fürteidet, s szeliden köszöntson:

Üdv néked — így zeng, — kit koronával a
Szép Gráciának harmá ruhája föl,
S kinek búbájos, szép szavában
Jó szíve szól kegyesen mihozzánk!

Üdv néked, édes, míg csak olasz hazánk
Nagy Sanzióknak képzetalakjait
Lebegni látja és Petrarca
Szép dala cseng a babérligetben!
Olaszból fordította: Zoltán Vilmos.

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Görgeyt most még ez a leverő hir se érdekelte, csak úgy gépiesen tett néhány kérdést: «Mit? Hát le van már verve Thököly? Megint az a bizonyos szalmaláng volt. A szabadság oltárán gyúl ki, de mint a lidércfény, csak a temetőkhöz visz. Persze, no persze, hiszen különben hogyan is lenne itthon János...»

S ezzel most megint csak odacsúsztak vissza, a honnan el akartak távolodni — Jánoshoz.

Elujságotta Görgeyné, hogy Erdély lecsendesült, elég volt a császári haderőnek bejönni, lassanként elhagyogatták Thökölyt a hívei. Az erdélyi urak teljes bűnbocsánatot kaptak, mint a kik a helyi hangulatok ereje alatt cselekedtek vala, ellenben a Magyarországból zászlóhoz csatlakozottak főembereit lázadóknak tekintik, az üldözöttek listáján van János is. Parasztruhában, mint fuvaros menekült Osgyánig, a hol egy darabig Katalinénál rejtőzött. Darvas sógor, a kinek jó embere a nádorispán Esterházy Pál, Budára ment, hogy teljes amesztiát eszközöljön ki számára, most is ott kuncsorog valahol, bár csak segítené meg az Isten. Osgyánból Katalin értesítette őt (a nagyasszonyt), hogy az ura ott van, s így ment el hozzája szüret táján s rávette, hogy közelében,

a toporezi malomban tartózkodjék, a hol helyet csinált neki a hűséges, hallgatag Gáll Péter molnárnál — addig is, míg Darvas kijárja a pecsétes iratot.

Matyeg hátrafordult a bakon:

— Behajtsak a kapun?

Ott voltak a megyeházánál.

— Hajts be csak. Ki tudja, meddig kell itt maradnunk. — Önkénytelenül felsóhajtott.

A szán érdes sziszegéssel szaladt be a megkopott kőcokzákon, a vártán álló ör szabályszerűen tisztelgett a meztelen kardjával.

Az alispán nevén szólította:

— Szaladj a várnagyhoz, Vlaszinkó. Azonnal idejőjjön!

E közben leugrott és lesegítette sógornójét, megszorítá a kezét. «Bátorság, Mariska», sugogta az ő rekedtes hangján, melynek mégis valami kellemetes íze, sajátosság melegsége volt.

Mária nem felelt. A boltozatról lelégő lámpa bágadt fényt vetett arczára. Sápadt volt, szomorú szemei különös kifejezéssel tapadtak az alispánra.

— Maga reszket, — mondá Görgey, megérezve a kezéről.

— Fázom, — rebege Mária. — Hűvös van.

— Mindjárt itt lesz a várnagy, mindjárt itt lesz.

Vlaszinkó visszatért.

— A várnagy úr nincs itthon, kérem alásan. — Meg kell keresni, ha a föld alatt van is.

Hej, örök! Szólíts hamar egy pár ór.

Örök, huszárok, poroszok iszen ott termettek egyszerre négyen is.

— Keressétek meg a várnagyot valahol a városban, — parancsolá indulatosan. — Élve vagy halva, itt legyen ebben az órában. Egy-kettő... fordulj, indulj! Te pedig, Vlaszinkó, teremtsd elő szaporán a főporkolábót az összes börtönök kulcsaival.

Nagy sürgés-forgás támadt az egész roppant épületben. Ajtók csapkodása hangzott. Imbolygó fények villantak meg az udvaron és emeleten, vagyis lámpással járó emberekkel népesült be a háztáj. Hire ment, hogy az alispán váratlanul megjött és haragszik. Maga nemzeti Grodkovszkyné asszonyom, a várnagné is kijött ropogós fehér kötényével, felgyűrt ingujjban, kipirulva, úgy a hogy volt a tűzhelynél, s meglátván a hatalmas urat, megharsogtatta éles hangját:

— Jaj, bizony nem tudom, hova ment. Egyszer csak eltűnt, most estefelé, ma épen úgy, mint tegnap és vacsorára se jött haza. Mind-

járt nem tetszett nekem, valami rosiban törő a fejét, mert sunyi ravaszság terpeszkedett az ábrázatán, holott azelőtt mindég meghagyta, hogy hová ment. Hát tegnap este is egy staféta kereste, tüvé tettük érte az egész várost, nem volt sehol. Mikor aztán előkerült, vallattam, hogy hol volt, de ne adj Isten, hogy megmondaná. Mondom neki szépen: «Grodkovszky, édes uram, hol jártál, mondd meg nekem, még ha úgy volna is, hogy asszony van a játékban, akkor is az volna rendjén, hogy töredelmesen bevalljad.» De az én Grodkovszkym csak a szakállába dörmögött valamit. No, erre aztán én is feleltem a hangomat: «Grodkovszky, kutya teremtette, ez többet ne történjék», — s ime, ma megint eltűnt estefelé, mint a kámför és azt se tudom a méregtől, melyik lábamra álljak, mert az bizonyos, hogy rossz úton jár és léssen itt hajak lemetélese és kontyok megkőbözése, annyit mondhatok, de egy csöppet se árt, ha egy kis kóstólól jól megpirongatja ő kelmét a tekintetes alispán úr is. Azért öntöttem ki a szívemet.

Grodkovszkyné még beszélt, mikor a főporkoláb is előcsoszogott a lámpával és a kulcsokkal.

— Az alispán már messziről kiáltá:

— No, mi van a rabokkal, Baltházár?

— Semmi nevezetes.

— Úgy? Semmi említésre méltó? Nagyon helyes. — Az alispán föllélekzett. — Minden megy a régiben, ugyebár?

— Tetszik valamit parancsolni?

— Egy új rab van most itt, a kit azonnal látni akarok.

Baltházár gondolkodott.

— Nem igen van itt most új rab. Mikor jött volna?

— Most pénteken. Pénteken este.

— Nem tudok róla, nekem a várnagy úr semmit se szól.

— Görgey izgatottan gombolgatta prémes bekecsét szorosabbra.

— Pedig itt van. Gondolkozzék csak!

— Lehetetlen, tekintetes uram, nekem tudnom kellene; az én feleségem főz nekik.

Görgey ingerülten szakította félbe:

— Szamar kend, Baltházár. Kuldje ide Szabó Gergelyt.

— Az most rablókat üldöz. Farkasfalván kifosztották a templomot.

— Hát Göbölő hol van?

— Toporezon megfázott a szolgálatban, tüdőgyulladást kapott és haldoklik. Már meg is gyónt tegnap.

— Ez az. Ez tudja. Rohanjon hozzá tüstént, kérdezze meg tőle, hova csukták a rabot, a kit pénteken hoztak Szabó Gergelylyel? Ne engedje addig meghalni, míg meg nem mondja. Szedte a lábát Balthazár, egy agár se jobban, pedig egy kis poczakja is volt, daczára, hogy a rabok főztjén élt, vagy hogy épen azért.

A Görgeyné lába megroskadt, lankadtan szoritotta fejét a lépcső-oszlophoz s kezével megkapaszkodott a ballusterben.

A pohár végre kiesordult. A galamb is tud a csőrével kopogni.

— Istentelen pogányok, — fakadt ki. — Hát mi van itt? Még egy kutyát se zárnak úgy el a sintérek, hogy ne tudják, melyik ölbe dobták. Szégyen, gyalázat. Hát megyeház ez vagy büntanya?

hoz, ott voltak a használaton kívüli különböző szobák és helyiségek kulcsai egy nagy szakajtóban, mindenik hozzákötve egy kis fatáblához, melyen a helyiség száma és minemősége volt felírva. Mialatt a kulcsok között kotorászott, elmesélte, hogy Göbbölő Andrást haldokolva találta, nem volt már eszméletnél, mikor a kérdést intézte hozzá, egy szót se felelt, csak a felesége mondta: «Szaladhat már utána a másvilágra.» «De nem addig az, — feleltem, — nem rólam van itt szó, a viczispán parancsolja.» Hát erre a szóra, mintha csak a halál eresztette volna ki a karmaiból, egyszerre felnyitotta a szemeit és elmondta a dolgot értelmesen. Isten úgy segítjen, nem is fog meghalni, mert a halál a viczispán említésére ijedtében kiszaladt a kéményen.

csolá az alispán. — Egy pár markos ember jöjjön fel. Hozzanak baltát, feszítővasat!

Maga megindult fölfelé a lépcsőkön, a sógor-nőjét támogatva. Balthazár a lámpát vitte előtük, meg a bögre vizet.

Fent kísértetiesen kopogtak lábaik alatt a téglák, melyekkel a folyosó ki volt rakva. Nagy dimenziójú árnyékuk velük húzódtott a falon és a boltozaton végig. A mint átmentek a főjegyző lakása mellett s befordultak a kereszt-folyosóra, undok denevérek rebbentek fel a fejük fölött. Doh és penészszag áradt ki mindenünnen, a fülkékből és a falmentén kétoldalt felállított szekrényekből, melyekben régi paksaméták, régen élt emberek viszályainak, bűneinek dokumentumai szórakoztatták az egereket. Az egyik ilyen szekrényből keserves macska-

Krisztus oktatja a zsidókat.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM REMBRANDT-KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Görgey ajkaiba harapott. Olyasvalamit érzett, hogy ha a megyeház dőlné rá, az sem nyomná úgy, mint ennek az asszonynak a szavai és lehúzta az asztrakán sapkáját a füle, hogy ne hallja a továbbiakat, mert a milyen arányban gyengült a nagyasszony testi ereje és lélekjelenléte, épen olyan arányban növekedék meg a nyelvi bátorsága.

Sokat kibirt Görgey, de ezt nem, behúzódott mélyen az udvarba, mintha arrafelé volna valami dolga, ott járkált izgatottan fel s alá a hóban.

Szerencsére megjött lihegve Balthazár. Meghozta a hírt, hogy a topezezi rabot az emeleten zárták el, a levéltár melletti üres kamrába, hol a régi világban a kinzó-eszközöket tartogatták.

— Valahára, — lélezett fel az alispán.

Csak hogy ennek előbb még a kulcsát kellett megkeresni. Balthazár beszaladt a várnagyné-

Görgeyné ezalatt arra kérte sógorát, hogy mindenekelőtt egy kis ivóvizet szerezzen és egy csipetnyi konyhasót.

— Mi végből? — kérde az alispán. — Eredj Vlaszinkó, hozz egy bögre vizet és egy markát sót.

— Azt akarom, hogy kéznél legyen, — nyöszörögte Görgeyné rekedten, — mert ha még lesz benne egy kis élet (itt most már eltört a mécses, hangosan sirni kezdett), ez a legjobb, elsősorban egy kis sós víz s csak azután egy kis gyenge bor.

— Ne sirjon, Mária. Tartsa magát. Ne felejtse el, hogy ezeknek nem szabad megtudni, kiről van szó.

Vlaszinkó megjött a vízzel meg a sóval, Balthazár pedig azzal a tapasztalattal, hogy a kamara kulcsa nincs meg.

— Akkor hát feltörjük az ajtót! — paran-

nyávogás hallatszott. Boldogtalan czicza, alkalmasint bement a nyitott ajtón át a szekrénybe egy kis kellemes vadászat okáért, a délutáni nagy szélből egy erősebb áram rácsapta az ajtót és most nem tud kijönni.

— Az a szegény macska be van valahol rekedve, — mondá a nagyasszony. Az ő puha szíve ilyenkor sem tagadta meg magát.

Görgey nem is felelt, gépiesen ment a főporkoláb után, ki most megállott az utolsó ajtónál.

— Ez az! — mondá halkán. — Helyben vagyunk.

Mind a hárman megálltak. A többiek még alant készülődtek a szerszámaikkal. Mélységes csend támadt, mint egy kriptában. Görgey hallotta a saját szívének hangos dobogását. Milyen nagyon sietett, s most, mikor már itt van a döntő pillanat, megdöbben, elsápad, nem mer

Jan Lutma, hollandus ötvösmester.

Rembrandt önarcképe.

átetni rajta . . . elfutni szeretne innen. Jaj, mi lesz most, mi lesz?

— Erősnek gondolja az ajtót, Balthazár? — kérde olyan bátortalan, szepegő hangon, mintha gyermek volna s nem Szepes vármegye alispánja.

— Tölgyfából van, — felelte a főporkoláb egyszerűen.

Letette a lámpást a földre, a vizesbögrét meg átvette tőle Görgeyné. «Nézzük csak», szólt önmagához, megköpte a markát s egész erővel nekidől hatalmas vállával az ajtónak.

Görgeyné és az alispán megfeszült érdeklődéssel lesték a próbát, illetve a szakszerű nyilatkozatát (a receség hangjából kiösméri ő az ajtó erejét) s íme, csak egy «jaj»-t hallanak, aztán két lábat látnak kalimpálni a levegőben, míg a felső test végkép eltűnik, s a milyen

Faust.

Koldusok a házajtó előtt.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM REMBRANDT-KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

THÖKÖLY IMRE SÍRJA A KÉSMÁRKI EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN.

hosszú volt, úgy zuhant le hanyatt a kamarába, miután az ajtó abban a szempillantásban befelé fordult szélesen.

A kamara mélyéből világosság derengett. A kályhában izzó tűz duruzsolt barátságosan. Az asztal innesső végén boros kulacs mosolygott, mellette fonatos kalács és egy megkezdett sonka. Az asztal másik szélén szemben két férfi ült, nyilván malmoztak vagy kozkázáltak s most a hirtelen támadt zajra boszúsan felugrottak. Az egyiket rögtön felismerte az alispán. Az bizony Grodkovszky, a várnagy. A másikat, a ki olyan piros, mint a kapós, ellenben Görgeyné ismerte fel mindjárt. Persze hogy János úr az.

Annyira el volt változtatva, hogy az alispán csak bámult, mikor az asszony odarohant az ismeretlen emberhez és a nyakába borult.

— Hát nem haltál meg, hát élsz?

János úr kedélyesen megölelte életepárját, még fel is emelte egy kicsit örmében, s zemeit élénken jártatta körül, a gúnyolódás kedve csak úgy ragyogott és szikrázott ki belőlük.

— Dehogy haltam, dehogy, — felelte tréfás panaszkodással, — tengődöm valahogy a rab-ság keserű kenyérén (ezzel fölvetve az asztalra levő zsiros papirosról egy tepertős pogácsát, hirtelen elmajszolta és kortyintott rá egyet a kulacsból). Sokat kiáll az ember, hm. De te hol veszed itt magadat, galambom? Nem vagy te már olyan fiatal, hogy az urad után mászkálj. Mit zavarjátok az embert!

Az alispán, a ki a háttérben maradt, csak most, a hangját hallva bizonyosodott meg a bátyja felől, de ezzel aztán helye is zökkent

nyomban a lelki egyensúlya és a preventív közigazgatási talentuma.

— Kázmálódjék fel, Balthazar és hordja el magát! Mondtam, hogy maga nagy számár. Nekidőlt annak az ajtnak, a helyett, hogy a kilincséhez nyúl. Hiszen ki volt nyitva. Bár csak betörte volna egy pár bordáját.

Csak miután a porkoláb eltisztult onnan, lépett ő is az előtérbe, a gyér világosság vonalába.

— Adjon Isten szerencsés jó estét, bátyám uram.

(Folytatása következik.)

KÉSMÁRKI THÖKÖLY IMRE FEJEDELEM NYUGVÓHELYE.

Két éve múlt október 30-án, hogy a hon-talanságba kergetett kurucz vezéreknak szentelt hamvait hazahozta a nemzeti kegyelet. Hazahozta, hogy közel kétszáz év száműzetés után az édes anyai földben találjanak örök pihenést.

Thököly fejedelem hamvait Késmárkon az evangélikus új templomban s Rákócziét Kassán a székesegyházban helyezték el. Amde a fejedelmek hamvai ekkor még nem nyertek végleges nyugvóhelyet, mert a hamvak hazaszállításával és elhelyezésével megbízott «Műemlékek Országos Bizottsága» a hősközhöz méltó fejedelmi mauzoleumot óhajtott állítani úgy Rákóczi, mint Thököly hamvainak.

A Thököly-mauzoleum már készen van, melyet a késmárki evangélikus templom északi falához a «Műemlékek Országos Bizottságának» tervei szerint Schwartz Kornél késmárki építész épített.

Szélessége 4-70; hosszúsága 7 méter. Kívül

alig tűnik fel a hatalmas arányú templom és harangtorony között, de annál impozánsabb és megragadóbb a templomból nézve.

Képünk a templomi részt, a mauzoleum bejáratát ábrázolja.

A szép renaissance-stílusú építménynek oromzatai s úgyszintén az íveket tartó pillérek piskii (Erdély) márványból készültek. A többi rész pedig márványor vakolatból van építve.

A két szélső oromzatnak gyász, fekete alaplából búsló kuruczok alakjai láthatók. Mindkettő imádkozó alak. Egyik kardját maga elé fektette, másik kardjára támaszkodott. A középső hármastű nagy orom barnás alapszínéből plasztikusan emelkedik ki gazdag szinompájával Thökölynek fejedelmi címere: a kettős pajzs, a nagy pajzs négy mezején négy oroszán és a szív pajzsban a kétféjű sas s a nagy pajzs tetején a fejedelmi korona.

A frizen két kurucz áll felfegyverkezve, mintha csak Thököly kuruczait látná benne a szemlélő, a mint harcra készen indulnak a labanczra. Valóságos élet sugárzik le róluk.

A két álló alak között és tőlük jobbra és balra az ívek felett korszerű díszítésű akantusz-levél és liliom jellegű virágok ékesítik az emléket. Akárcsak a Thököly-vár oromzatainak, vagy a késmárki harangtorony díszítéseit látók benne. Ezek a díszek, valamint a térdelő és álló kurucz alakok *scragitto* díszítések, melyek *Löschinger Hugó* festő tanár kezei alól kerültek ki.

Az ívek közei, a rácsos ablakok mellékeinek festése szépen illeszkedik a templom menyzetének festéséhez.

A vasajtó, valamint az ablakrácsok korszerű stílusúak. Az ajtó pántos, liliom-levéllel és pajzsos díszítve. Ezek Toreider és Schiller budapesti műlakatosok műhelyében készültek.

A mauzoleum belsejének északi falába az ajtóval szembe fog beilleszteni az a márvány emléktábla, melyet *Holló Barnabás* tervezett, melynek feliratát a «Műemlékek Országos Bizottsága» állapítja meg.

Ha ez is készen lesz, el lehet helyezni végleges pihenési helyére a fejedelmi hamvakat. A szépapáknak unokái végrehajthatják ezzel végső akaratát, mert végrendelete szerint: «Szeretett hazájában, inádotl nemzete körében akar pihenni egy lutheránus kerített kulcsos város templomában».

Kolumbán Lajos.

VELENCZEI MESE.

Elbeszélés. — Irta Kupcsay Felicián.

Hihetetlen, de megtörtént: Velenczében a tenger beláthatatlan távolságokig kiszáradt.

A pilótákat kikezdtek a szárazságnak alatomos férgői; a házak dűledztek; itt-ott már romba is dőltek. Valóban életveszélyes volt Velence palotáiban lakni vagy hoteljélt bár egy félóra is bírbevenni. Már hetek óta nem jöttek idegenek a szép Velenczába; sőt ólakói is lassankint elmenekültek. Egy lélek sem maradt a falai között. A nemrég élettől eleven, hangos város egyszerre kihalt. Sírú osend váltotta fel az egykori derűs hangulatokat.

Csak a galambok nem távoztak el idegen hazába és Hippió, a jól ismert kövér magyar-kereskedő sem hagyta el a Szent Márk-térre néző üzletét.

Hippió vérbeli kalmár volt, abból a fajtából, a kinek többet ér egy lira a föld minden gyönyörénél, még a túlvilági üdvösségnél is. A mikor látta, hogy concurrens üzletársai mind elvándorolnak, kimondhatatlanul örült. Ravaszul elbujt, hadd higgyék, hogy ő is útrakelt. Csak akkor nyitotta ki újra boltjának ajtaját, a mikor Velenczét már mindenki elhagyta. Mert ő hitte, hogy a tenger nem-sokára visszatér s hogy visszatértével visszatérnek Velenczébe a világjáró, gazdag idegenek is és újra etetni fogják a szent galambokat. És akkor, oh akkor az utolsó szemig el fogja adni dúk kukorica készletét, még pedig jó drága pénzen, tizszer, százszor olyan magas áron, mint a hogy eddig vesztegette! Kiszámitotta, hogy ő lesz akkor a szent leggadagabb embere. S az összegyűjtött sok, sok pénzzel megveszi majd a Doge-palotát, a Szent-Márk templomot, a Rialto hidját, Ve-

lence összes házait, képeit, szobrai, az új Campanilét, egyszóval mindent, egész Velenczét. S ha övé lesz majd a szép Venezia, mindenkitől magas belépti díjat fog szedni. Egész Európát, az egész világot adófizetőjévé teszi... Csak a tenger visszatérjen!...

De a tenger nem volt hajlandó Hippiónak engedelmessé válni, hiába könyörgött: «Jere vissza, oh jere vissza te drága Adria!»

Hanem azért nem csüggedt el Hippió; várhatott. Kamarája eséllyel bőven el volt látva. A hús italt sem nélkülözte; viz is volt még elég az udvaron, egy lefödött kőziszternában.

Annál szomorúbb sors várt a galambokra. Nap nap után többet kellett koplalniok. Egy napon pedig Hippió boltja elé gyűltek éhesen, remegő szárnyakkal és úgy búgtak, búgtak, mintha zokogtak volna. Alamizsnát kértek a gazdag Hippiótól, egy pár kukorica-, vagy rizs-szemét abból a sok zsákból s egy kortynyi friss vizet a kőziszternából. Olyan szívetépen könyörgöttek, hogy még a pogányt is meggyőzték volna.

Csak Hippiót nem tudták megindítani, pedig érezték, hogy megértette őket. Mérgesen rohant a boltja elé s elkergette a koldusokat. — Majd akkor, ha fizetni fogtok, egy lirát minden fél magért! Akkor szivesen adok, — kiáltotta s közéjük dobott egy cserépdarabot.

De a galambok csak újra visszamerészkedtek; visszahozta őket az éhség Hippió boltjának küszöbe elé. — Talán mégis irgalmas lesz hozzánk. Talán meg fog könyörölni az éhezőkön, — búgtak reménykedve. — Csak hozzá mehetünk; Velenczében más emberi lény már nem lakik. A házakhoz, a kővekhez hiába fordulunk. Szíve csak Hippiónak van s könyörület csak az emberben lakhatik. Ő sokszor hallotta kongani a Campanilék ezüst csengésű harangjait, a jószág s az áhitat ébresztőit. Ő látta Tizian, Bellini, Piombo, Veronese, Tintoretto s a többi halhatatlan mesterek atkötésait, a melyek, a mint mondják, a jóra, a szépre nevelik az embert... Lehetetlen, hogy Velence csak vele ne éreztette volna bűvös, javító hatását!

Hippió a minduntalan boltja elé toakodó galambsereget látva, tüzet szeretett volna közéjük dobni, hogy elpusztuljanak, ha nagy tervei nem lettek volna épen a galambok életéhez kötve. Neki a galambokra nagy szüksége volt; sajnálta tőlük a kukorica-szemeket, de éhen halni sem hagyhatta őket. Papirosból apró galacsinokat siritgetett s azokat dobálta elbük, — s jókat kacagott, látva, mint túlekednek a talmi kukorica-szemekért s meg volt elégedve, hogy ezzel az ámitással óráról-órára, napról-napra meghosszabbította a galambok életét.

Rohamosan közeledtek az éhhalál felé s a tenger, a megváltó víz, mely ismét meghozná a kedves galambtetőket, meg mindig nem mutatkozott. Velenczét, ósházájukat pedig elhagyni most sem tudták volna, még ha szárnyaikra bízhatták volna is magukat.

Egyik napnak verőfényes reggelén Hippió a boltjában foglalkoskodott. Számlálgatta a manggal tele zsákokat és olvassgatta azt a kis csizios könyvet, melyben egy versike épen aznapra jelezte a tenger visszatértét. Hippió majd elszédült az örömtől s leborult a Madonna képe elé, mely boltjában, a zsákok felett függött. Hangosan hebegette: — Oh Szűz Anya, köszönöm Neked, hogy kitarasztad a szegény kereskedőnek. Oh szörnyű nehéz az élet! Csak a ki erős, a ki okos, a ki céltudatos és Benced bízik, csak az nem hal meg manapság éhen. Aldassék szent neved! Megyek s mihelyt meglátom a nagy vizet, hálaám lero-vásaként a galamboknak egy marék rizskását adok...

Alig tett egy lépést, az égbolt hirtelen elborult; boltjának belseje elsötétedett s fulsikító vinyogás, bűgás töltötte be a levegőt. Hippió megérezte, hogy e csodás elváltozás a tenger megmozdulásával függ össze. A galambok búgtak és vinyogtak oly félelmetes hangon. A Campanile tetejéről bizonyára már megpillantották a messi távolból hömpölygve, tajtékozva visszatérő vízrengeteget s rémes vinyogásuk voltaképen csak örömmujongásuknak kifejezője. A közeledő tengerrel annak a napnak a felvirradását is látta Hippió, a mely számára meghozza a pénzt, a nagy gazdagságot. Káprázatos álomképei végre megvalósul-

A KOPPANÓ-JÁTÉK A LUDOVIKA-AKADÉMIA FERTJÉBÉN.

nak! A boldogság küszöbén érezte magát... Eszébe jutott a Szent Anyának imént tett ígérete. Megittasulva a rá váró nagy boldogság előérzetétől, mindkét kezével belemarkolt a rizskásába s nem egy, de két maréknyi rizst szórt ki a Szent Márk-tér kőkozakára, az ott ácsorgó éhes galambokra. Nehány szem útközben is elhullott a küszöbre, a küszöbön innen a bolt padlójára. A galambok csodálatos bátorsággal azokért is berepültek. Vészemet kaptak. Vakmerők lettek. Egymásután, egymás hátán tudultak, túlekedtek befelé. Szazán, majd ezren voltak, még annál is többen. Már senki sem tarthatta őket vissza. Hippió káromkodásait elnyomta bűg szavak s karjai erejét legyűrte a galambok tömegének beáradása. Levegő után kapkodott, fuldokolt, megtántorodott s összeesett boltjának küszöbén, a boldogság küszöbén... Oh, mint megbánta, hogy ígéretet tett Máriának, hogy azt a pár rizsszemét a galamboknak adta. De már késő volt! A galambok nem könyörültek rajta. Nem mozdultak, míg ki nem ürítették néhány kövér zsákot.

Végrejőlakottan támoogyottak ki a Piazzára. — Ezentúl mindig nyitva lesz a bolt! Hippió már nem él; megöltük őt; ez volt a sorsa; Velenceze kilöki magából a kőszívűeket, — turbékolták hangosan s Hippió hullája köré csoportosultak... Hirtelen rettenetes szomjuság kezdte gyötörni őket. Nagyon sokat ettek s a levegő hősege tikkadtá tette a torkukat. — Adj vizet! Vizet adj! — búgták Hippiónak immár süket füleibe s meztelen mellére repdesve, karmaikkal mélyen a húsába vágtak. Deré szökkenet elő a vastag bőr alól; Hippió szívéből ömlött a vér; végigfolyt a Piazza márványlapjain s egy mélyedésben összegyűlt...

Hippió vére jóleső, üdítő ital lehetett. Minden cseppjét élvezettel szüresölték a galambok. Egy különös, édes, kéjes mámor járta át vértől egész valójukat. De csak rövid ideig. Nemsokára gyötrő kínok facsarodtak végig a tagjaikon. Repülni szerettek volna, de szárnyaik erőtlennül visszazestek. Egyre szomjasabbak lettek, szomjasabbak, mint mielőtt Hippió vért megizleltek volna.

Mérget ittak, halálos mérget Hippió szívéből, az ember szívéből... És kimultak mind, a rájuk is mosolygó boldogság küszöbén. Hiszen — halga — a tenger valóban visszatért; a csizios könyvecske igazat beszélt. Üdítő, sós páráktól újra telítve van a levegő. Hajók közelednek s a hajókban emberek. Folytatódik a régi gyönyörteljes velencei élet!... Ének és emberszó osendül meg a Canale Granden. A karcus gondolákból rózsás arcú gyermekek ugranak a partra s örömmujonva sietnek, szaladnak, hogy a távol idegenből magukkal hozott kenyérmorzást a Márkus-téri galamboknak szórják...

— Már nincsenek galambok? — kérdik s a csalódástól elborul a kedvök.

Taljes boldogságot a földön ne keresse A legtöbbit, mit elértél, Ha a boldogság küszöbét értél, — dalolta mandolinkésérettel egy visszatért utcazi énekes...

SZINHÁZI ÉLET.

(Főleleveníések, bemutatások.)

A Nemzeti Színház ez évadban még nem mutatott be eredeti újdonságot, — e helyett régebbi művek főleleveníésével igyekezett kö-zönségét gyönyörködtetni. Dicséretes törek-

vés, ha egy színház, a mely irodalmi célokat szolgál, időről-időre régi műveket is elevenít föl, különösen dicséretes ez akkor, ha elhanyagolt, vagy méltatlanul mellőzött régi írók mesterműveit újítja fel, hogy a közönségnek nemesebb élvezetet, az elhanyagolt jeleseknek pedig erkölcsi elégtételt szolgáltatasson. De főlölegesen munkát végez a színház, ha oly művek főleleveníésével foglalkozik, melyek a maguk idejében sem voltak kiválóak, s első színrehozataluk alkalmával sem értek el szinpadai vagy irodalmi sikert. Az ilyen régiségeknek mindig vonzóbbak az újdonságok, mert ezek legalább az ismeretlennek vonzóerejével hatnak a közönségre. Kétségtelen, hogy a Nemzeti Színház reprizei között volt értékesebb is, de hatását ellensúlyozta több indokolatlan felújítás.

Mialatt a Nemzeti Színház az új rendszer kezdetének átmeneti nehézségeivel küzd, a többi fővárosi színház egymásután hozza az eredeti és külföldi újdonságokat. Így a Víg-színházban vonzóerőt gyakorol Donnay négyfelvonásos társadalmi színműve, a «Visszatérés Jeruzsálemből», a mely Párisból került hozzánk. A napjainkban annyira kelendő házassági dráma egy változatát nyújtja ez. Maga a dráma meseje és annak hőse nem épen új. Egy főúri férj ez, a ki szerelmi viszonyt kezd egy ismerőse kétes jellemű hitvesével, de saját nejt még sem akarja elhagyni. Amde neje megtudja a viszonyt s kiutasítja a férjét. Egy ideig a férj boldogan él kedvesével, nőül is akarja venni, de ellentétet merülnek fel közöttük, mire kedvese is szakít vele. Most már a férj visszamehet törvényes és erkölcsös hitveséhez, ha ugyan bűnbocsánatra fog találni. Mélyebb drámai hatást e hős nem tehet, hiszen csak színművel ébreszthet a nézőben az oly férfit, a kitől hitvese is, kedvese is szabadulni igyekszik. Lélekemelőbb alak lenne a hitves, de ez részint a háttérben áll, részint indokolatlan jellemű. A szerző nem tudja velünk elhitetni, hogy egy igazán szerető, hü lelkű feleség minden ellenállás és harcz nélkül, könnyű szerrel lemond uráról, gyermekei atyjáról s az első féltékenységi jelenetre rögtön kiutasítja házából. Ha ilyen a hü feleség, képzhetjük, milyen a másik, a kétes jellemű asszony. Iránta még kevésbé támadhat drámai érdeklődés, s érthetetlen, miért akar ő is a férfítől szabadulni, holott ez valóban méltó társa lehetne. A szerző a házassági dráma ismert motívumát úgy akarta újszerűvé tenni, hogy a ma annyira divatos felekezeti kérdést szötte a beszélgetésekbe. A férfi ugyanis francia főnemes, kedvese pedig zsidó nő. Ez alkalmat ad a szerzőnek, hogy számos eszmecserében, vitában és helyzetben a felekezeti ellentéteket fejtegetse. A mű ezen részletei a leghatásosabbak s ezek vonzák leginkább a közönséget. Kétségtelen, hogy Donnay sok találó megjegyzést tesz és téves az a vélekedés, hogy egyoldalúan zsidóellenes irányzat vezetni tollát. Jobbra is, balra is egyaránt pártatlan igyekszik lenni, hogy mind a két részről arasson tapsokat. A hol hazafias felfogást hirdet s a kozmopolitizmust ostromozza, általánoson tetszett kelt. A szereplők közül főleg Kertész Ellának nyílik tér az érvényesülésre.

Örömet emléksünk meg a Magyar Színház eredeti újdonságáról Hájó Sándor «Holnap» című három felvonásos vígjátékáról. E műben ugyan nagyon sok a bohózatba való groteszk és valószínűtlen jelenet, de mindezen képtelenség mögött komolyabb erkölcsi tartalom s helyes célzat rejlik. A szerző egy szí-

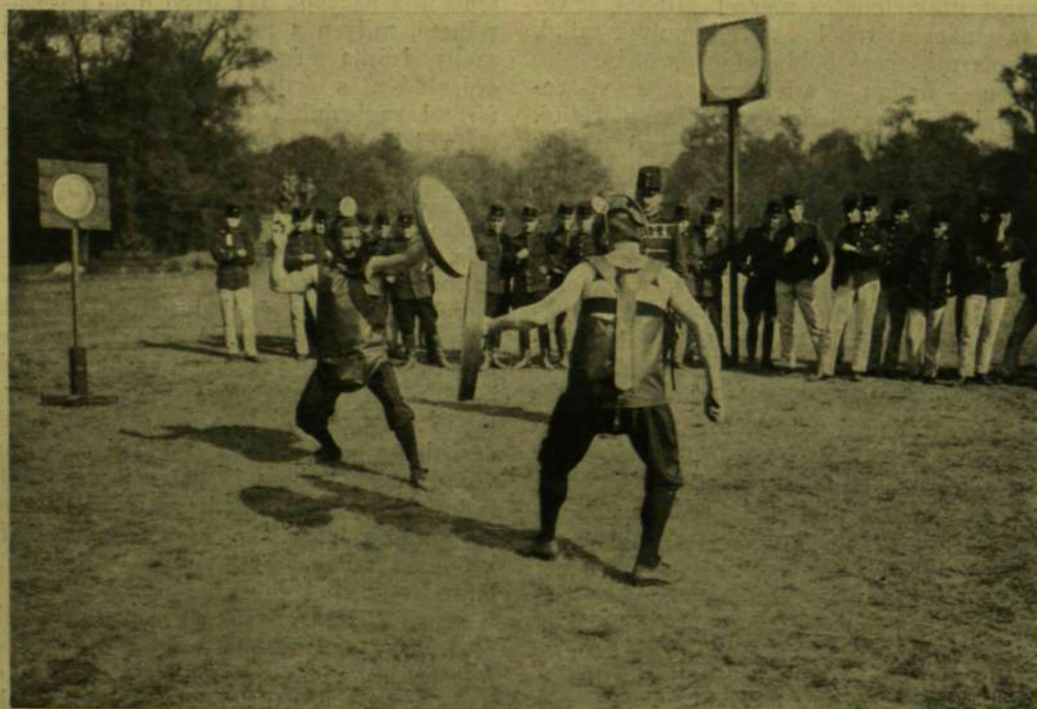

A JÁTÉK KEZDETE.

gény fiatal bankhivatalnokot mutat be, a ki fölteszi magában, hogy törtető lesz s a nagyhatalmú bankigazgató kegyeibe furakodik. Kész ezért a maga jellemét megtagadni, szerelmét is feláldozni. A leánynak, egy diplomás doktor-kisasszonynak, a kit szeret, azt tanácsolja, hogy vetesse el magát a korlátolt elméjű bankigazgatóval, — maga pedig az igazgató nővéreinek kezére pályázik. Tanácsát már-már megfogadja a doktor-kisasszony, ő maga is már ezért érte a bankárleánynál, — de az utolsó percében, mikor szerelme már veszélyben forog, kitör belőle a jobb érzés s minthogy a doktor-kisasszony is így jár, a fiatal pár a történet és felsőbb kegyet elvetve, egymásra talál. Ezt az alapjában helyes és világos cselekményt a szerző sok ötlettel fűszerezi. Sok találó és gúnyos megjegyzést hallat a norvég vagy dán földről ide látogató feminista vándor-apostolnőkről, a nőmozgalom sok hőbortos kinövéséről, a pénzembereknek s az arisztokratáknak gyarlóságairól s általában a mai társadalom jó megfigyelőjének mutatkozik. Különösen első felvonása sikerült. Kárára volt a szerzőnek, hogy a színészi játék némely gyengéje miatt egyébként egészen világos meseje a második s a harmadik felvonásban nem emelkedett ki tisztán, hanem kuszának látszott. A hős alakításában nem tűnt ki ugyanis eléggé, hogy csak akar kapaszkodó lenni, csak játssza a kapaszkodót, s nem tűnt

A GOLYÓ KIVÉDÉSE.

A VÉGSŐ RÜZDELEM.

A KOPPANÓJÁTÉK A LUDOVIKÁ-AKADÉMIA-BAN. — Balogh Rudolf felvételei.

ki, mikor szólal meg ajkán igaz indulat, mikor csak fölveti máz. Az ily bonyolult, sok színű jellem ábrázolása meghaladja a különben jeles színész erejét, valaminthogy a hősnő sincs helyén szerepében. A rendezés stilszerű és színes volt s Márkus Lászlót jeles rendezőnek mutatja be. A szereplők közül Mészáros Gizella és Z. Molnár László tetszetek.

Palágyi Lajos.

A KOPPANÓ-JÁTÉK.

A koppánó voltaképpen cselekedő játék, mely nem veszélyes s melyet korkülönbség nélkül mindenki könnyen elsajátíthat és gyakorolhat. Főképen a középiskolákra lesz áldásos játék, hol a football már annyi szerencsétlenségnek volt az okozója. A felnőtteknek meg könnyen hozzáférhető és olcsó játék lesz.

A koppánó magában foglalja a vívás és cselekvészet alapelvét. Fejleszti az egész izomrendszert, folytonos lélekjelenléteket igényel, növeli az ambíciót, az energiát és a nyílt küzdelemre tanít. A játéknak több olyan pontja is van, mit hölgyek is játszhatnak. Legérdekesebb a «koppánó párviald», mit ha 10—15 pár produkál egyszerre, valóságos csatakép tárul az ember szemé elé. A játékok minden egyes pontjára szabályok vannak. A koppánó párviald például abban áll, hogy 20 lépésnyi

távolságban szembe egymással beszúrnak a földre két-két embermagasságú lapátot egymás mellett mintegy ölnyire, a lapátoknak közepén köralakú nyílás van, mely hátul fehér papírral van beragasztva, ezek képezik a célpontokat, melyekért a küzdelem elsősorban folyik. Most a játékosok szembe egymással a cselekedő között felállanak, fejükön egy igen szellős és könnyű fejtöveddel, melyeknek tetején szintén van egy-egy papíros célpont, de ez már jóval kisebb az előbbieknél. Mellüket igen könnyű kötényt fed, melynek zsebében vannak elhelyezve az apró, de tömör gummi golyók, melyeket a dobásra használnak. A küzdő felek balkezükben egy-egy könnyű bőrpajzsot tartanak, mit a golyók elhárítására, illetve célpontjait megvédezésére használnak. Az adott jelre megkezdik a támadást és az lesz a győztes, a ki több célpontot talál. Ezt a gyönyörű jellegzetes játékot Budapest élkelőbb sportkörében Víz Károly és Halász Zsigmond vívómesterek és a feltaláló Nagy Zsiga festőművész mutatták be. Mindenütt meglepetést szerzett ezen új sport és a legkiválóbb szakértők nagy elismeréssel nyilatkoztak róla. (A koppánó már a külföld érdeklődését is főkeltette.)

Legutóbb a m. kir. honvéd Ludovika-Akadémia 300 növendéke és annak tisztitanári kara gyönyörködött a koppánóban. Vívó- és tornamestereik elhatározták, hogy e testedző játékot meghonosítják.

A HÉTRŐL.

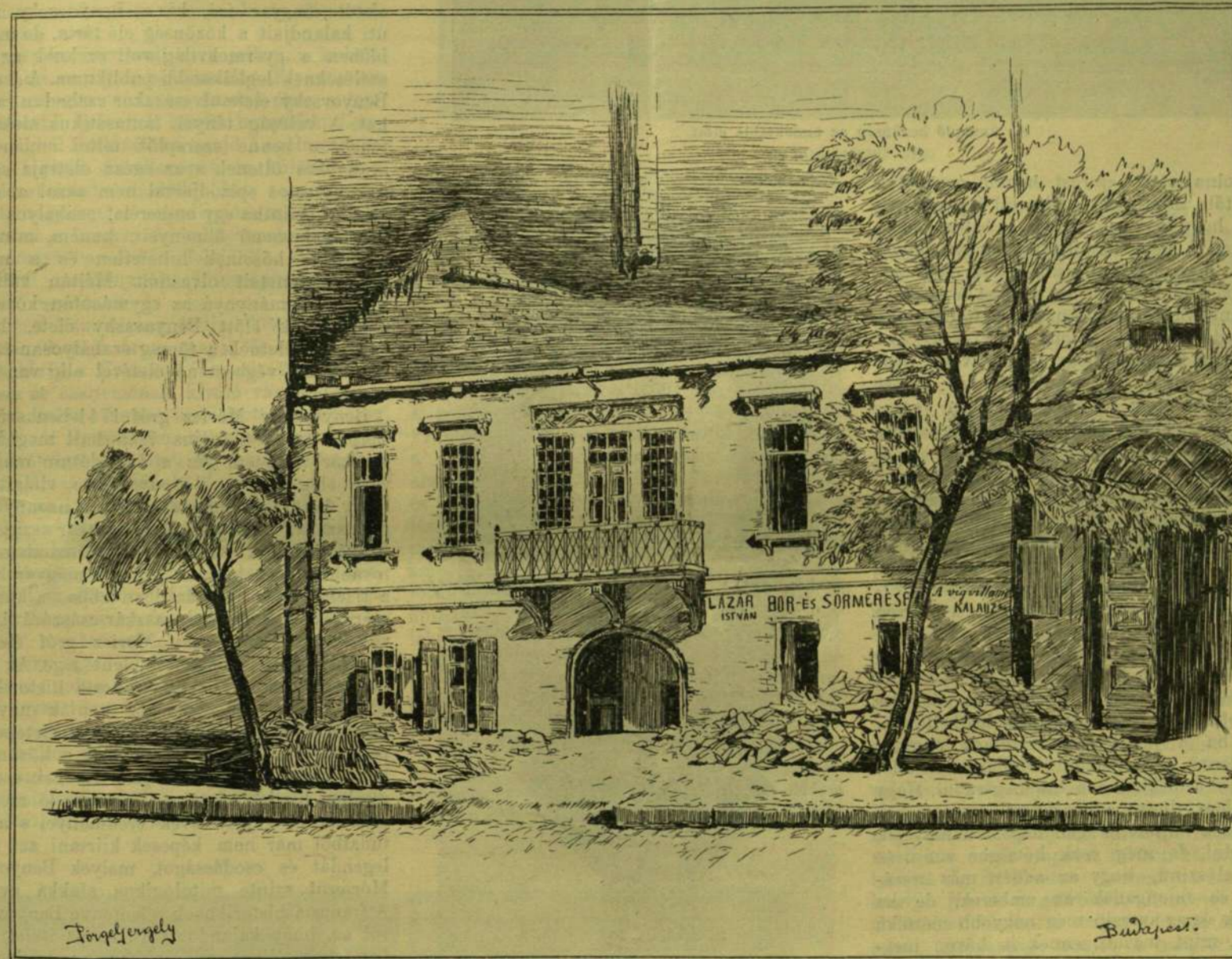
A hosszú élet titka. Egy párisi lap most az élet meghosszabbításának kétségkívül általános érdekű kérdéséről rendezett «ankétet» és azok között, a kik a körkérdésre feleltek, a világhírű párisi sebész, Doyen tanár válasza a legérdekesebb. A mit mond: új és meglepő, mert ellentétben van azzal, a mit idáig megállapított igazságnak hallottunk, és az argumentálása tele van meggyőző vagy legalább is megnyerő erővel. Idáig mindig azt hallottuk, hogy a hosszú élet titka és eleme: a nyugodt élet. A zajtól, izgalmtól való mentesség, a békeesség, a melyet semmiféle sietés kényszere nem zavar, az idegek megóvása a szenzációk lázától. Szóval: a nagyvárosoktól távoleső, a falusi élet, az ő harmonikus csendjével és tiszta levegőjével. Itt terem a nagykor, a hosszú öregség. Doyen tanár azonban egészen mást mond. Ő a várost magasztalja,

föltételeit. Ez a tételének öntudatos vagy öntudatlan forrása. A fontos ugyanis az, hogy minden élet a maga hajlandóságának kedvező feltételei közé jusson. Ezt pedig az egyik embernek a nagyváros adhatja meg, a másiknak a legkisebb falu.

A végrendelet. Ha az igazság ezuttal is lemond — a mint hogy elég gyakran meg szokta cselekedni — a fürgeség erényéről és kissé komótosan ballag előre a maga kiderülésének az útján, akkor a szegény megboldogult Gelléri Szabó János emléke úgy él a köztudatban, mint egy emberé, a ki — enyhén szólva — kellemetlenül megtréfálta a világot. A jószág hamis czégerét akasztotta a szive fölé és azután — kijátszotta a bitelezőit, a kik tiszteletet, megbecsülést és reményeket előlegeztek neki. Ez a vélemény annál könnyebben kialakulhatott volna, mert hasonló eljárásra már volt híressé vált példa. Budapesten

noszágban, a mely az öreg ember vagyonát és akaratát elrabolni megkísérelte, a legsötétebb gasszág az, hogy még az emléke dekoratívával se törődött. Még annyit se hagyott volna meg a végső akaratából, a mennyivel az önmagához való hűség látszatát megmentheti a halott emlékezetének. Tökéletesen ki akarták fosztani nemcsak az embert, hanem az emléket is. Derék és tisztességes dolog, hogy — a meglorlás is példát vett a mohóságuktól!

A bizonyítvány. Kiderül, hogy vannak minálunk gyárak és üzemek, a melyek gazdag virulásba tudnak fejlődni minden különös támogatás igénye nélkül is. A minapában egész csapat ilyen vállalat robbant föl, a melyekben igen hasznos, azaz hogy igen jól használható portékát gyártottak: olyan szert, a mely a mi berendezkedésünkben elsőrendű eleme és föltétele a polgári, a közönséges boldogulásnak.

AZ UTOLSÓ EGYEMELETES RÉGI HÁZ LEBONTÁSA A FERENCZ JÓZSEF-RAKPARTON. — Förge Gergely rajza.

még pedig a mennél nagyobb várost, a mennél mozgalmasabb, hevesebb, izgalmasabb életű és minél kevesebbet pihenőt. Mert az élet, mint ő kifejti, mindig élte. Nem az a fontos, hogy minél nagyobb kort érjünk, hanem az, hogy minél tovább maradjunk — fiatalok. Már pedig a nyugalom, a csend, a mozdulatlanság, a változatlanság — az öregség iskolája. A falu tehát megöregedésre tanítja az embert, már pedig az öregség a halálhoz való közeledés, nem pedig az élethez. A nagyváros mozgékonyasága a mozgékonyaság, elevevége az elevevége fluidumát önti az emberi szervezetbe és ez az élet nedve. Az ember minde nélkül, minden levegőben aklimatizálódik, logikus tehát, hogy inkább az elevevégehez, a pezsgéshez, a frissességhez hasonljon hozzá, mint a csendhez és mozdulatlansághoz. Igaza van-e a Doyen tanár tételének, ezen lehetne vitatkozni, mert hiszen tétellel lehet más tételt is szembeállítani. Bizonyos csak az, hogy Doyen tanár városi ember, olyan, a kinek lelke, hajlandósága a városi életet kívánja, ebben találja meg a maga életének kedvező

még emlékeznek egy igen gazdag és igen nyájas szavú öreg urra, a ki a megjelenséveit részt vett minden kulturális és emberbaráti mozgalomban, a gyűjtőveket pedig mindig ezzel a kijelentéssel hárította el magától: — Én csak kezelője vagyok a hagyatékomnak tehát nincs hozzá jogom, hogy csak egy hatost is elvegyek az iskolák, kórházak, humánus intézmények, szegények és árvák pénzéből! Szóval, köztudomásúvá tette, hogy az egész vagyona ezeknek a céloknak és föladataknak fog jutni. Mikor azután az örökös ünneplésben élt derék férfiú meghalt, kiderült, hogy egy árva garast se hagyott semmiféle közérzélre se kulturális, se jótékony intézményeknek. Gelléri Szabó János nem büntetett így a végső akaratát hangoztatásával, de a hogyan az életében cselekedett, maga is ígért volt rá, hogy utolsó akaratát harmonikus lesz e nemes és jó ember akaratának korábbi megnyilvánulásával. Hiszen a végső pillanatában nem feledkezhetett meg azokról, a kikre az élete minden pillanatában szeretettel gondolt. A go-

A bizonyítvány-gyárakat értjük, ezeket a sajátos intézeteket, a melyek az iskola munkát ját úgy tömörítették, hogy a munkát magáegyszerűen kiküszöbölték belőle és egyenesen — az eredményét árulták. Mi lesz a soruk azoknak, a kik ebben az üzletben akár mint vevők, akár mint eladók szerepeltek, ez kevésbé fontos a mellett a tanulás mellett, a melyet az egész eset mint jelenség kínál. Megállapíthatjuk azonban, hogy a hamis bizonyítványokkal való az a vakmerő üzérkedés, illetve az a készség, a mely olyan tömegben vásárolta és olyan kapossá tette őket, sajátos és épen nem örvedetes perspektívát nyit arra a fölfogásra, a mely igen széles körben a valódi, a nem hamisított bizonyítvány igazi értékéről elterjedni és uralkodóvá lenni tudott. A bizonyítványnak belső, tartalom jelző értékét értjük. Hiszen ha azok az emberek, a kik a bizonyítvány-gyárak megrendelőinek állottak be, nem lettek volna áthatva attól a meggyőződéstől, hogy a bizonyítványt egyebet se kell jelentenie, mint sajátmagát, akkor nemcsak, hogy meg nem

Az ünneplő közönség az emléktábla előtt.

vették volna azt a papírost, hanem óvakodtak volna is tőle, mint a veszedelemtől, hiszen nyilvánvaló, hogy csak elárulhatja és bajba sodorhatja őket. A nem hamisított bizonyítványok hitelének megrokkánása csinálhatott csak igazán propagandát, hitelt és keletet a hamisított bizonyítványoknak. Annak a fölfogásnak az elterjedése, hogy a bizonyítvány csak azért és csak azzal hasznos, hogy bizonyítvány, nem pedig azzal, hogy — tanultságot és tudást jelent. Sajnos, ez a fölfogás, a milyen veszedelmes, olyan kapós is és ezért nagyon üdvös, ha egyszer alaposan a fejére sújtanak.

A jövedelem. Az adótörvény bizottsági tárgyalása alkalmával sok esett egy olyan dologról, a mely talán másutt se ismeretlen, de annyira gyakorlatban aligha van még valahol, mint minálunk. Ez a jövedelem eltitkolása — az adóbevallási íveken. Ez a — szép szóval kifejezve — szerénység a jövedelem bevallásában olyan általános, hogy mint a pénzügyi bizottság egy igen kiváló és súlyos szavú tekintélye mondotta, még az adókulcs megállapításánál is erősen számolni kell vele, vagyis, ha a jövedelem bevallása annyira őszinte lenne, mint például Angliában, az adót is kisebb százalékban lehetne megszabni. Hogy a jövedelem, illetve a jövedelem egy részének elhallgatása minálunk igen népszerű művelet, ezt tagadni, de még csak kétségbe vonni se lehet. Valószínű, hogy az adóért más országokban se rajonganak az emberek, de ha minálunk ez az averzió még nagyobb mértékű lenne is, mint másutt, ennek is bőven megvan a magyarázata. Fejlettebb gazdasági életű országokban a közterhek viseléséből jelentékenyen nagyobb rész jut a temérdek nagy vállalatnak, a melyek óriási jövedelmek kamatait adják a kincstárnak. Minálunk az ilyen hatalmas teherbírási vállalkozások száma csekély, tehát a közterhekből súlyos rész jut a kisebb, sőt egészen kis jövedelmekre, a melyeknél minden garas ugyancsak számít. De van e jelenségnek a gazdaságin kívül még történelmi motívuma is. Mig másutt az adózás mindig a közterhekhez való hozzájárulás polgári kötelességét jelentette, minálunk a jelentésének nem egyszer más karaktert adtak a viszonyok. Az adó megvonása hazafias cselekedet volt, elnyomó törekvések erejének gyöngetése és bénítása. Az adó nem-fizetés így erkölcsi tartalmat nyert, a mely erkölcsi tartalom nem nehezedett olyan súlylyal az emberek vállára, hogy szívesen ne emelték volna tovább akkor is, mikor már az erkölcsöt jobb idők ereje kiszedte belőle. Ezért bajos minálunk az adó-vállalás körül fölmerülő kihuzódásokat azzal a szigorúsággal megítélni, a melylyel más inkorrektégeket bírálunk. Ámbátor viszont az is, hogy a hol valóban a hazafias érzés volt az adó nem-fizetés rugója, ott ez az érzés a változott viszonyok között

Az emléktábla.

A leleplezés.

GRÓF BENYOVSZKY MÓRICZ EMLÉKTÁBLÁJÁNAK LELEPLEZÉSE VERBÓN. — Jelfy Gyula fényképe.

a maga változott kötelességét is kell, hogy fölismerje. A legkivánatosabb megoldás különben az, hogy bár lenne mindenkinek akkora jövedelme, a mennyit már a tömege miatt is lehetetlen elrejtteni vagy eltitkolni!

GRÓF BENYOVSZKY MÓRICZ.

Kalandos utazások, vakmerő küzdelmek és romantikában csillogó pályafutás hőségének szól az az ünnepély, melyet a nyitramegyei Verbő község előjárósága és tanári kara rendezett november 29-én a világhírű utazó, gróf Benyovszky Móricz emlékére. Ez a név gyermekkorunk sok kedves percét és édes illuzióját fakasztja fel lelkünkben. Benyovszky csodálatos utazásai, viszontagságai és kalandjai szárazon és vizen, immár egy századnál hosszabb idő óta izgatják a magyar gyermekvilág fantáziáját. Kezdvé a Gvadányi generális uram elbeszélésén, a Gaal könyvén, Doppler operáján és Jókai regényes rajzán keresztül, minden időben akadt magyar író, ki a Benyovszky izgató úti kalandjait a közönség elé tárta, de minden időben a gyermekvilág volt ezeknek az elbeszéléseknek leglelkesebb publikuma. A fantázia Benyovszky élete olvasásakor szabadon rajonghat. A valóság tényei fantasztikus alakot öltének, a benne szereplők tettei emberfeletti arányokat öltének s az egész életrajz sokféle és változatos epizódjaival nem azzal az érzéssel hat, mintha egy emberélet szabályos rendben végbemenő élményeit, hanem, mintha a népmesék hőseinek hihetetlen és a mellett naiv történeteit olvasnók. Méltán válhatott híres olvasmányává az egymásután következő nemzedékek előtt Benyovszky élete, hiszen ennek az életnek a tömeg szabályosan és sablon szerint végbemenő életével alig van közös kapcsolata.

Benyovszky Móricz gróf 1741-ben született Verbőn és 1786 május 7-én halt meg Madagaszkar szigetén. Ez a két dátum magában véve elég furcsa élethelyzetekre világít rá. Hogy kerül egy magyar ember a tizenhatalmadik század közepén Madagaszkar szigetére? Kiegészíthetjük ezt a kérdést azonban egy továbbival is: hogyan jut egy magyar ember a tizenhatalmadik században abba a kuriózus szerencsésbe, hogy Madagaszkar császárává megválasszák. Benyovszky Móricz gróf életének itt sarkallik a legnagyobb jelentősége. Az újabb kutatások, különösen a francia historikusok eddigi bűvárlatai, kétségbe vonják ugyan a Benyovszky császári voltát és az életéhez tapadó egyéb szenzációságokat a közönséges kobolmányok sorába utalják, de ezek a nagyrészt hiteles adatokra támaszkodó megállapítások a legújabb évek eredményei s a köztudatból már nem képesek kiirtani azt a sok legendát és csodálatot, melyek Benyovszky Móriczot szinte mitologikus alakká avatják. A francia historikusok véleménye Benyovszkyról az, hogy kalandor volt, ez az ítélet azonban nem állhat meg abban az értelemben

mely a kalandor-típushoz a tizenhatalmadik században fűződik. A magyar Benyovszky féktelen temperamentumu, lázadó indulatú, szenvedélyekkel túlfűtött katona, kinek eme tulajdonságai hazájában való megmaradását teszik lehetetlenné első sorban. Atyja, Benyovszky Sámuel gróf lovas generális volt Mária Terézia alatt. Fiát szintén a katonai pályára nevelte s tizenöt éves korában Benyovszky már a lovasságnál szolgált és a hétéves háború hadjárataiban is részt vesz 1758-ig. Atyja halála után rokonai az ifjú Benyovszkyra eső örökségrészt távolléte alatt elfoglalták, a mi a heves és ingerlékeny ifjút annyira fellobbottotta, hogy birtokai visszaszerzésére valóságos hadjáratot vezetett. Krussói jobbágyábról csapatokat alakított s személyes vezetése alatt indult meg velök jogtalanul eltalajdonított birtokai visszafoglalására. A középkorba illő hadjáratot, miként mondani szokták, fényes siker koronázta. Benyovszky úr lett a saját birtokain, de — nem sokáig. Rokonai bevándolták Mária Terézia előtt, a királyné pedig szigorúan megdorgálta és nem akarta elismerni igazságát.

Benyovszky nem volt az a jellem, a ki bele tud törődni az ilyen bánásmódba. Kivándorolt Lengyelországba s innen kezdve élete a legváltozatosabb kalandok között hanyódlék. Lengyelországból Hollandiába, majd Angolországba utazik, bejárja fél Európát és különösen a tengerészet iránt érdeklődik. Már azon a ponton áll, hogy tengeri expedícióra indul, mikor híret veszi a lengyel forradalomnak. Gyorsan Lengyelországba siet s felajánlja kardját a forradalmi kormányynak. Vitészségével a legnagyobb csodálatot és elismerést kelti maga iránt, de a fátumát nem tudja elkerülni. Több-szörösen túlerejű orosz csapat őt és pár emberét bekeríti s Kamcsatkába száműzik. Bátor fellépése és szellemének kiváló varázsa azonban gondtalan életet biztosítottak egyideig számára. A kormányzó annyira megkedveli, hogy barátságával tünteti ki, leánya, Afanázia pedig halálának beléseret. Így van ez megírva azokban az emlékiratokban, melyekben Benyovszky a maga zajos életét megörökítette. A francia historikusok ennél a pontnál élesen kritizálják Benyovszky önéletrajzi adatait. Kétségbe vonják Afanázia létezését, valamint azt is, hogy Benyovszky fogságából megszököve és Afanaziát megszöktetve, az ellene katonákkal induló kormányzóval megütközött s őt halálra sebesítette volna. Azt állítják, hogy ez az epizód egyszerűen képzelt, minélfogva nem igaz az sem, hogy Afanázia férjruhába öltözve követte volna Benyovszkyt további kalandjain és nem igaz az sem, hogy egy hajót elfoglalva, embereivel Japánországon és Formozán keresztül Makao szigetére hajóztak volna. A fran-

A SUB-TARGET GÉP.

cia czafolók a kelleténél tovább mennek, mikor Benyovszky önéletrajzának összes adatait kifogásolják és tengeri utazását is kétségbe vonják. Épen francia adatokkal lehet ellenőrizni a Benyovszky állításának valódiságát, mert a tengerészeti minisztérium irattárában ma is megvannak az akták, a melyek Benyovszky indiai és madagaszkar tartózkodását igazolják. Első expedíciójával a délafrikai Ile de France szigeten kötött ki s csak egy év múlva tért Franciaországba, hol felajánlotta szolgálatait a kormányynak egy madagaszkar gyarmat alapítására. Hogy ajánlatát komolyan vették és szolgálataira reflektáltak, bizonyítja az a tény, hogy a francia kormány katonákat és mesterembereket bocsátott rendelkezésére, kikkel 1774-ben Madagaszkar szigetén megalapította Louisbourg-telepet és több erődöt is épített. Ekkor történt volna, hogy a sziget-lakók (francia történetírók ezt is kétségbe vonják) császárukká választották. Az ő beleegyezésükkel visszatért újból Franciaországba, hogy a sziget számára a kormányynál anyagi és erkölcsi támogatást eszközöljön ki, de célját nem érte el, mert jelentéseket tettek ellene és a kormány megvonta tőle támogatását. Benyovszky ekkor hazajött s miután Mária Terézia kegyelmébe fogadta, részt vett a porosz

hadjáratan, hol több alkalommal kitüntette magát. Bizott abban, hogy katonai szolgálataiért a királyné támogatni fogja őt madagaszkar királyságának megalapításában.

Mária Terézia halála és II. József elutasítása aztán arra ösztönözték, hogy terveit más eszközökkel valósítsa meg. Amerikába vitorlázott és ottani kereskedők támogatásával Madagaszkar szigetére hajózott, hogy dinasztiaját véglegesen megalapítsa. A francziák azonban ellene szegültek tervének, úgy, hogy az Ile de France-i kormányzó csapatokat állított ki ellene, hogy a sziget elfoglalásában és császári dinasztiaja proklamálásában megakadályozzák. Benyovszky szintén sereget gyűjtött s jogai tudatában erőlesen szembeszállt a francziákkal.

A hadjárat kedvezőtlenül végződött s 1786 május 7-én maga Benyovszky is elesett. Madagaszkar császárságának itt aztán vége is szakad. Rendes hadjáratan, mint valóságos trónkövetelő esett el. Az ő császárságának nem az volt a baja, mivel a francia történetírók vádolják, hogy t. i. nem volt elismerve, mert ezt ők sem tudták bizonyítani, ellenben a Benyovszky állításait a francia kormányynak vele való viszonya, támogatása és utasításai eléggé igazolják. Az igazi baj abban állott, hogy nem volt elég anyagi ereje hozzá, hogy megfelelő erejű csapatot tartson készen, melylyel az Ile de France-i kormányzó hadseregét leverje. Ha ez megtörténik, Benyovszky nyugodtan elfoglalhatta volna a maga által alapított császárság trónját s megtörténhetett volna az a világesoda, hogy messze-messze, az Operenciás tengeren is túl, egy furcsa ország népének egy virtuos és kalandos magyar főúr ivadéka viselnék ma is az uralkodói koronát.

A SUB-TARGET GÉP.

Szemere Miklós szentlőrinczi lövőterén a lövésport iránt érdeklődőknek a minap igen érdekes látványlókban volt részük. A sub-target elnevezésű amerikai gép bemutatása volt célja az összejövetelnek. A bemutatást megelőző újsághírek olyan gépről tettek említést, a mely golyó kilövése nélkül önműködőleg megmutatja nekünk azt, hogy hová találtunk volna, ha lőttünk volna.

Valósággal ez is egyik célja a gépnek, de nem csupán ez, mert első sorban a célzás oktatására, a célzásnál követendő eljárás gyors megtanulására való, tehát tanítási és tanulási eszköz. Berendezése folytán azonban arra is alkalmas, hogyha bármely hozzá erősített és meg nem töltött puskát elcsattantunk, megmutatja nekünk azt, hogy a lövés pillanatában, mikor a golyó a puskaövet elhagyta volna,

CÉLZÁS.

KISÉRLETEK A SUB-TARGET GÉPPLEL.

Séta-ruha.

Divatos nyakbavető és karmentő esztrókából.

Látogató-ruha directoire kabáttal.

PÁRISI DIVATKÉPEK.

lövésünk iránya a célponttól mely irányban tért volna el.

A sub-target gép szerkezete röviden a következő:

Szilárdan álló állványon egy a puská természetesen súlyára kiegyensúlyozott, lefelé és felfelé kinyúló két-két karral ellátott széles fémkamó van, melynek két lenyúló karjára a puská vízszintesen rá van szerelve.

A széles kamó két felső ágával forgathatóan egy körülbelül hátsóharmadában alátámasztott vízszintes tengelyre van ráhuzva. A kamó két lenyúló karjának szerkezete olyan, hogy a rajta megerősített puskát függőleges és ferde síkok irányában, valamint szükség esetén vízszintes síkban is mozgathatjuk, tehát éppen úgy, hogy a puskával szabadkézből való lövésnél is tesszünk.

A kétkarú emeltyűt képező tengely elülső végéhez golyós üzlet segítségével egy hegyén rövid tüvel végződő s körülbelül 3-4 mm. vastag, a golyós üzlet előtt szintén alátámasztott fém-pálcza van erősítve, a mely a golyós üzletből mint kiinduló pontból, hegyével szintén mozgatható ugyan, de eredeti rögzített helyzetében a gépre alkalmazott puská irányvonalával* mértanilag párhuzamos.

A fém-pálcza tühegye előtt néhány milliméterre annak a célzóablaknak kisebbített mása áll, a melyre a puskával célozni akarunk. A célzóablak mögött egy rugóval felszerelt s a talapzatba vágott kis horonyban a tü hegye felé mozgó fémtáblácska van, a melybe a kisebbített célzóablak betolthatjuk.

Ezen fémtáblácskának egy kis nyulványához drót van erősítve, a mely egy burokban előre-hátra mozog. A drót másik vége a puská elecsatlakozó készülékéhez van erősítve.

Ezen berendezés működésének megértése egyszerű.

Ha a széles kamón föl, le, vagy oldalra és ferde irányban mozgatható puskát a távolabb levő nagy célzóablakra célba emeljük, akkor a tengely folytatásán szolgáló fém-pálcza elülső hegye az átvittelt közvetítő emeltyű szerkezetet következtében a kis célzóablak előtt ugyanazon

mozgásokat mutatja, a melyeket a puská elülső vége, vagyis a puská cső-torkolata a karok reszketése, vagy a helytelen célzataratás következtében tesz. Ha a puská irányvonala pontosan és szilárdan a nagy célzóablak célzékéhez van irányozva, akkor a fém-pálcza hegye is pontosan és szilárdan az előtte lévő kisebbített célzóablak feketéjére, tehát a célzatra mutat; röviden a kis fém-pálcza érzékíti szemünk előtt mindazon hibákat, a melyeket a célzásnál elkövetünk, s megmutatja azt is, a mikor helyesen célozunk.

Ha azt akarjuk látni, hogy abban a pillanatban, mikor a puskát elstűjük, irányvonalunk (célzásunk) a célponttól mely irányban tért el (akár a helytelen célzás, akár karjaink reszketése következtében) akkor a puskát célzabavétel (irányzás) után elstűjük. A puská elstűő készülékéhez erősített drótot ezzel mozgásba hozzuk, a mely mozgás a kisebbített célzóablak, a melynek lemezéhez a drót másik vége van erősítve, a fém-pálcza tühéhez löki úgy, hogy a tü a kis célzóablak megfelelő helyén kis lyukat ejt. Ha a lövés pillanatában helyesen céloztunk, ez a lyuk a célzatra lesz, ha nem céloztunk helyesen, akkor megfelelő eltérést mutat.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris, november.

Minden asszony — a karsu termetű és a vastag derekú egyaránt — szíja a rövid derekú új divatot, a mely kiemeli ugyan a test, de elfedi a derek karsúságát... és mégis valamennyi siet magának új szabású ruhát megrendelni... mert hiszen színházban, szalonban már nem látunk egyebet... és senki sem szeret ó-divatú figura lenni. A szem kezd hozzá szokni a nők új silhouettéjéhez és a nők viszont kezdenek beleszokni az új divatba, kevésbé maskaraszzerűen alkalmazzák már, mint eleintén... mikor bizony, bizony gyakran kedve lett volna az embernek így kiáltani fel: «A nők megbolondultak! Álarozos bálba való alakokat látunk és a mi a fő, az új viselet nem szépítette meg, de elrútította a nők legnagyobb részét. A görög frizurák görög arc nélkül, a lapos ujjak keskeny vállakhoz, a plasztikusan simuló aljak... plaszticitás nélkül... valljuk be, nem szép dolog. De az egyensúly kezd helyreállni, a gyakorlat üdvös reformokat hoz be és úgy a sovány, mint a kövér nő most már tudja, miként kell az új divat ruhákhoz alul

* Irányvonalon azt a képzelt vonalat értjük, mely a nézőke közepe, a célzóablak teteje és a célzóablak között van. Az irányvonalat akkor nyerjük, ha célozunk.

AZ AGARAK ELŐVEZETÉSE.

INDULÁS A VERSENYRE.

párisi tél daczára a legelső helyen a finom szőrméből, leginkább vidrából (lontre) készült köpenyek állanak. Ezek hosszúak, majdnem földig érők és a keskeny divat daczára nagyon bővek. Miután az ilyen köpeny, ha szép és valódi, ezekbe kerül, imitációkat minden árban találunk.

A costume ruhák kabátjai térden alul érnek, directoire szabásúak sok gombbal és zsinórdíszsel. Mindent befednek azonban a nagy szőrmé-boák és óiási muffok, de ez éppen, a mi a köpenyeknek a valódi chic-et megadja.

M. Hrabovszky Julia.

— Azt hiszem, igen.
— És hogy teljesen fel tudná magát áldozni a szent ügynek?

— Remélem, igen, — mondta Frida kissé nyugtalanul.

— És egy papnő esküjével illetve a fiatal lány homlokát.

— De maga, — mondta Frida, — mi lett magából, mióta nem láttuk egymást? Hogy jött Marburgba? Hogy élt itt?

— Tanítottam a gyermekeket és a szegények tápláltam. De hisz ez egyre megy. Meg tudtam élni, itt vagyok. Más dologról van itt szó.

— És sebesen, a szókat elharapdálva mondotta: — Elérkezett a cselekvés pillanata... A nép annyit szenvedett, hogy készen van. Hamarabb, mint hittem volna. Sohase volt jobb alkalom. A nép végre újjával érintheti álmait. Mi van közte és álma közt? Semmi, majdnem semmi.

Hermann herczeg mögött nincs, csak egy görvélly-kóros gyermek és az a nyomorult Ottó, a kit még az övéi is megvetnek. Tegye fel, hogy Hermann elűnik: a trón magamagától omlik össze. Ez a forradalom és megkezdődik a köztársaság. Ezt jöttem magának megmondani.

A szeme lángolt fehér hajfűrjei alatt. Köpönyegéből revolvert vett elő s egy asztalkára tette.

— A nép — folytatta, — elítélte Hermann herczeget legutóbbi megszárlásáért. Számít magára ítélete végrehajtásában.

— Én rá... Én rá?
Mint ha jégkéreg rakódott volna le Fridára. Alig érte meg a dolgot, inkább ámultan, mint felháborodottan dadogott. Ez a kis fekete ruhás öltömege, a ki hirtelen föltámadt előtte a múlt mélyéből, hogy ilyen dolgokat mondjon, úgy megdöbbentette, mint valami kísértet... Emlékezett... Látta valamely fényélen első találkozását Audotiaival, eszébe jutott,

A KIRÁLYOK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtó Jules Lemaitre. Francziából fordította Schöpflin A.

XXVI.

Frida elrendezte a régi meissenai porcellánvázákban az iriszeket és gladiolusokat, melyeket tóparti sétájáról hozott, mikor Günther jelentette, hogy az a hölgy, a kit vár, itt van.

Megjelent Audotia fekete ruhában, fekete köpenyben, soványan és összeesve, a haja csaknem egészen fehér, a szeme tébolyodott, kísérteties.

Frida hozzászaladt, hogy megölje. Az öreg asszony feltartóztatta:

— Esküdjön meg előbb, — mondta, — hogy nem idegen nő, a kit viszontlátok és hogy a királyi herczegnő udvarhölgye ugyanaz a nagylelkű gyermek, a ki Párisban ismertem.

— Kételkedik ebben, anyám?

— Így hát még mindig igaz, hogy részvétellel van az elnyomottak iránt?

— Teljes szívemből.

— Hogy jobban szereti őket, mint mindent a világon?

KÉSZÜLŐDÉS A VERSENYRE.

REGGELI A GYEPEN.

ZEMPLÉNMEGYEI AGARÁSZAT.

A TALÁLKOZÓ.

gyöngédebb szívet, sem hősiesebb jóakaratot! Megírtam magának mindezt és maga nem tartotta érdemesnek, hogy válaszoljon... Maguk kényszerítették arra, a mit tett, azt maga tudja jól. De maga nem tud azokról a véres könyvekről, melyekbe annak végrehajtása került neki, a mit kötelességének tartott... Nem akarták megérteni a gondolatát, de ez végre is nem az ő hibája... Különben is, gondoljon arra, a mit azelőtt a szerencsétlen nap előtt tett, azokra a gyűlöletekre, melyeket maga ellen kellett, mielőtt magára zúdította a maguk gyűlöletét.

— Mit határoz ez?... És még ha hinnék is magának? Ha akarata nem gonosz, a tette az. Annál rosszabb reá nézve. Az olyan emberek, mint ő, fél-felvilágosodottságukkal és igazságos velleitásaikkal, a melyeknek ellene szólnak helyzetük követelményei és elfojthatatlan előítéletei, veszedelmesebbek ránk nézve, mint a kimondott zsarnokok, mert meg tudják hosszabbítani azokkal a csalfa reményekkel, a melyeket az együgyűekben és félnéltekben keltenek, a régi világ gyalázatosságait... Ismétlem, Hermann herceg el van itélve... Előre láttam habozását és ellenkezését. Mindazáltal számítottam magára... Mondja meg, hogy tévedtem-e?

Frida szeretett volna felkiáltani:
— Igenis, csalódott bennem, és a mit követel tőlem, az gyalázatosság!

De ez előtt a kőarc előtt, a mely emberfölötti akaratot árult el, mintegy megkeménykedést a hősiesség hosszas gyakorlatában, elszégyelte és türtőztette magát: nem merete szóhoz jutatni szívet, sem megadni ellenállásának igazi okát.

— Így tehát — mondta — azért küldött ide, hogy árul és gyilkos legyek!

— Minden dicső gyilkosság, mindazok, a kik városokat mentettek meg, vagy népeket szabadítottak fel, árulással tették.

— De Hermann megkegyelmezett magának!

— Ez csak zálog volt.

— Legutóbb is kímélte magát. Az ő érdeme, hogy csak enyhén büntették meg. Sohase volt gonosz maga iránt.

— Eh, hát azt hiszi, én magamra gondolok?

— Fájdalom, maga, a kit oly jónak láttam a gyöngék iránt és a sorsból sujtottak iránt, oly részvételtjesnek az asszonyok, a gyermekek iránt...

— Most is ő rájuk gondolok.

Frida ellankadva, kétségbeesetten érezte, hogy le van győzve a szavaknak ebben a harcában. A torka elszorult. Hirtelen egész szíve ebben a kiáltásban áradt ki:

— Nem! Nem! Menjen! Gyávaság volna, érti? A legnagyobb gyávaság!

Az öreg asszony szelíden felelt:

— A gyilkolás nem gyávaság, ha az örök igazság és az örök szeretet parancsolja, ha a kéz, a mely a halált osztja, önzetlen és ha más-különben a dőfés hirtelen és váratlan és nem

adja hozzá a halálhoz a szenvedést. A gyilkosság végül nem gyávaság, ha a gyilkos előre feláldozta az életét... Én a magam életével nem törődöm.

Keserűbb hangon felelte:

— Ah, ah, könnyű és kedves dolog szeretni az igazságot és szánni az elnyomottakat, mikor minden álmokban és szép szavakban merül ki. Maga azt hitte, ez örökké így fog tartani és most, mikor arról van szó, hogy munkához kell fogni és ölni vagy meghalni, ez nagyon is durvának tűnik fel, adja az undorodót és gyöngéd szíve fellázad... No hát, ki a gyáva kettőnk közül?

— Menjen innen! — ismételte Frida. — Menjen innen!

Az öreg asszony nem mocezzant. De a hangja lágyabb lett:

— Határozottan visszautasítja, Frida?

— Ah, igen, visszautasítom.

— Akkor jöjjön velem.

— Magával?

— Igenis, velem. Barátaink várnak ránk nem messze innen, abban a csárdában, a mely a steinbachi és kirchdorfi út keresztezésénél áll... Erősebben hittem magát. Ne beszéljünk többet róla... De miután nincs szíve, hogy végrehajtsa, a mit vártunk magától, nincs itt tennivalója már.

— De...
— Azt hiszi, hogy mikor el tudtam válni magától, magától, legkedvesebb lányomtól, mikor ide tudtam küldeni magát ebbe a nyomor-

INDULÁS.

PARFORCE-VADÁSZATOK BUDAPEST KÖRNYÉKÉN.

rúlt udvarba, azért tettem, hogy hasztalanul engedjem elteni életét a fényűzésben és semmittevésben, mialatt a testvérei éhenhalnak? Hát csakugyan egy udvarhölgy lelke volna magában? Menjünk, jöjjön, gyermekem. Nem szabad, hogy Hermann herceg viszontlássá itt.

Frida kezébe rejtette arcát és sirva mondta:
— Szeretem őt.

A fehérhajú szűz erősen megrázkódott a haragtól.

— Ahá, hát innen az a nagy szó, hogy: gyávaság! Szereti! Hát így vagyunk! Egy nyomorúságos szerelmi kaland. — Ime, ebben végződött annyi szép gondolat, nagylelkű terv, nagyapjának, a mártirnak elfeledett kultusza!... Szereti a herceget! Szép kis ok! Mit bánjuk mi ezt! Mondtam én, hogy szeresse? Nem szabad többé szeretnie, ennyi az egész... Nem szabad egy személyt szeretni, mert szeretni annyi, mint ezért az egy személyért élni és csak ezért az egy személyért élni, annyi, mint önmagáért élni... Ah, ismerem őket, a ti gyáva, a ti önző, a ti szennyes szerelmeiteket! Szeretni kell az embereket. A szerelem, a hogy maga értelmezi, meglöpása az emberiségnek.

De Frida újra csak azt mondta:
— Szeretem őt.

— Akkor Isten vele.

Audotia nagy lépésekkel ment az ajtó felé. A küszöbre érve visszafordult és mintegy átkra emelve jobbkeztét, így szólt:

— Thalberg kisasszony, miután Kariszkinnek, a ki a fegyházban halt meg, az unokája nem lát ma szebb sorsot, mint hogy a nép egy gyilkosának kedvese legyen, a királyi herceg rendeletére megölt ezerkét száz nyomorult nevében kijelentem...

Frida reávetette magát, kényszerítette, hogy bocsássa le fölemelt karját és alétan kiáltotta:

— Anyám! Anyám! Engedelmeskedni fogok! Hallgasson meg!... Igen, igen, engedelmeskedni fogok!... Ugy-e, azt akarja, hogy a herceg tűnjön el, hogy a forradalom lehetséges legyen? De föltéve, hogy eltűnik, nem ragaszkodik hozzá, hogy haljon is meg és nem kívánja tőlem, hogy meggyilkoljam, a kit szeretek... Igen, igaz, szeretem... Nem úgy, a hogy maga hiszi... azért szeretem, mert alapjában véve ugyanúgy gondolkozik, mint maga és ebben talán van valami érdeme... És nem vagyok a kedvese, esküszöm! Csak imádom és inkább meghalok, semhogy elhagyjam. Tehát, ha ő eléggé szeret, vagy ha annyira megutálta a szerepét, hogy lemondjon a hatalomról, a trónról, mindenről (nem vagyok bolond, meg fogja látni), ha rávenném, hogy hagyjon itt mindent, utazzon el velem holnap, ma este, — nem megérdemelném ezzel a maga bocsánattát? Nem jól dolgoznék akkor az ügyünkért? Hiszen végre is, maga mondta, hogy nem az embert gyűlöli, hanem a herceget... Engedje, hogy

megtegyem ezt a kísérletet és ne átkozzon meg, csak azután.

Annai hűv és őszinteség volt Frida hangjában, átlátszó szeméi annyira elárulták őszinte és meggyötört lelkét, hogy az öreg asszony egy pillanatra ellágyulva, anyailag tette rá kezét a fiatal lány homlokára és arany hajára.

— Szegény kicsikém! — mormogta.

Aztán ismét megkövülve szólt:

— Legyen; várni fogok. De ha nem sikerül a vállalkozása és itt marad, gondolja meg, Frida, hogy maga lesz a legnyomorultabb teremtes. A herceggel vagy nélküle, vissza kell térnie hozzánk... Viszontlátásra...

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Faust. Goethe nagy tragédiájának első részét most Palágyi Lajos fordításában kapjuk. Nem ez az első kísérlet egy magyar Faust megalkotására; Palágyi előtt már Dóczy Lajos is birkózott az első részszel, Váradi Antal a másodikkal, egyes részleteket pedig számtalan sokan próbáltak lefordítani. Mégse mondhattuk eddig, s sajnos, nem mondhatjuk ma sem, hogy megvan a magyar Faust-fordítás. Palágyi Lajos nagy fáradtsággal, gondnal, elismerésre méltó becsügglyal dolgozott, szorgalommal élte bele magát az eredetibe. Abban, a mi munkáját megelőzte, a jó szándék, tanulmány, tárgyszeret-

HUSZÁRTISZTEK A FALKA UTÁN.

csébb fordítónak hibák elkerülésére, a helyes forma megtalálására. Hasznos köveket szállít egy eljövendő igazi Faust fordításhoz s olyan írónak, a ki nem a maga érdekét, hanem az irodalmi ügyet nézi, mint Palágyi, — ez az öntudat is megnyugtatóra szolgálhat.

Magyar Regényírók. Ez a nagy irodalmi becsü vállalat, mely a magyar regényirodalom főműveit adja az irodalomtörténeti szempontoknak a művelt közönség kíváncsiával való kitűnő kiegyeztetésével, Mikszáth Kálmán szerkesztése alatt s az ő tollából származó életrajzi bevezetésekkel, most adta ki legújabb öt kötetes sorozatát. Három regényírónk szerepel benne: kettő, a kiktől már csak az irodalomtörténetírók beszéltek és egy, a ki most van népszerűsége virágában: Nagy Ignác, Beöthy László és Herczeg Ferencz. Nagy Ignác a francia romantikus regény Sue-féle irányának volt a követője; ez az irány a maga bonyodalmas, ideigátgó meséivel egykor hallatlan népszerűségben állt, nagy része volt abban, hogy a regény közkedveltség dolgában legyőzött minden más irodalmi műfajt s szülője lett a modern rém-regénynek, a melynek csak olvasója van több, mint becsmérője. Nagy Ignác Magyar titkok című nagy három kötetes regénye annak idején általános tetszéssel találkozott, a mi igazító meséjén kívül jórészt annak is tulajdonítható, hogy szerzője a magyar életnek jó szemű megfigyelője s e mellett jó humorú író volt. S ép ez utóbbi két tulajdonságánál fogva hat a regény a mai olvasóra is. Beöthy László az ötvenes évek irodalmának legnépszerűbb embere, a forradalom után Pesten éledőző írói társasélet központja és lelke

A SZENTLŐRINCZI ERDŐ SZÉLÉN.

dolgában nem is lehet ellene kifogást emelni. A problémát azonban nem oldotta meg s ki tudja, meg fogja-e valaki valaha oldani. A Faustot úgy lefordítani, hogy a ki ebben a fordításban olvassa először, teljes fogalmat kapjon róla s az is, a ki ismeri az eredetit, ráismerjen annak képére a fordított szövegben, a műfordítás lehetőségeit alighanem felülhaladó feladat. De még szerényebb mértéket alkalmazva is, Palágyi fordítása sokkal többet ejt el az eredetiből, mint a mennyinek elejtését a nyelvi és technikai nehézségek megmagyarázhatóvá teszik. A legjobb akarat mellett sem bírja éreztetni azt a genialis lendületet, a mely Goethe nyelvét épen leginkább a Faustban oly csodálatra méltóvá teszi, sem a hangnak azt a szinte emberfölötti nagy terjedelmét, melyben megvan a gondolat, a hangulat, az érzés minden képzelhető árnyalatának a maga megfelelő megszólalása, sem a tartalomnak s a kifejezés formájának azt a hajszálnyira biztos összesimulását, a mely soha egy pillanatra sem hagy kétségben az iránt, hogy a költő föltétlen souverain úr a fölött, a mit mondani akar s a fölött is, a hogy mondani akarja. Palágyi nyelve sokkal egyszínűbb, kevesebb hajlékonyságu, szegényebb és kisebb kapacitású, semhogy ebben követni tudta volna Goethét. Mégse végzett hiábavaló munkát. Olyan nagy dolgot, mint egy véglegesnek tekinthető magyar Faust-fordítás, csak nemzedékek egymásba kapcsolódó munkája valósíthat meg. A lehetőségig tökéletes fordítás csak akkor jöhet létre, ha a fél-sikerű fordításoknak sorozata előzte meg. Ebben az előkészítő munkában minden tisztességesen végzett fordításnak meglesz a maga érdeme s a Palágyiéről meg kell állapítanunk, hogy sokszor eltalálja a kellő szót, még többször megközelíti s nem egy részletben adhat indítást az utána következő szeren-

HAZAFELÉ.

PARFORCE-VADÁSZATOK BUDAPEST KÖRNYÉKÉN.

volt, pályája, melyet úgyszólván első fordulóján szakított félbe a halál, egyike volt a maga kora legényesebbnek ígérkező pályáinak. Született humorista volt, humora abból a fajtából való, a melyet legnagyobb írónknál, Aranyánál, Jókainál, Mikszáthnál csodálunk s a mely a magyar irodalomnak legszáltosabb jellemvonásai közé tartozik. Beöthy Lászlónak nem volt ideje teljesen kifejleni, az akkori viszonyok nem kedveztek a koráérésnek s ő 31 éves korában halt meg. Művei mégis egy nagyra hivatott tehetség körvonalaival mutatják s legnagyobb és kétségkívül legkitűnőbb munkája, a *Goldbach et comp. fűszerkereskedése a két macskához* annak idején országra szóló sikert aratott. Ezt vették fel a Magyar Regényírók-ba s a közönség láthatja belőle, hogy mily friss maradt a humora ma is. — Hercegy Ferencnek első regényét, *Fenn és lenn* címűt adja mostani sorozatában a vállalat, az a művet, melylyel Hercegy annak idején első jelentékenyebb sikerét aratta. A három regény az ismert elegáns, magától olvastó kiállításban jelent meg; Nagy Ignác regényét az eredeti 1844-iki kiadás rajzaival adták ki, Beöthy Lászlóhoz *Homieskő Athanasz*, Hercegyhez *Mühlbeck Károly* készített csinos rajzokat. Az egyes írók arcképeit R. Hirsch Nelly rajzolta.

Új versek. *Ady* Endre régebbi, mintegy három évvel ezelőtt megjelent verses könyve most második kiadásban látott napvilágot. Ez az a könyv, a melylyel Ady benyomult az irodalmi diskusszió körébe, mint a mai irodalom egyik legérdekesebb tagja s olyan heves viták központja, a melyeket ez a mai nemzedék még nem látott. A vita azóta sem szűnt meg, a hullámok még zajlanak s ellenfelek, barátok minduntalan visszanyúlunk az *Új dalok* könyvéhez. Az új kiadás most jöve jön, mert a kinek az első kiadás nem volt meg, semmi módon nem juthatott hozzá, pedig szüksége van rá mindenkinek, a ki Ady egyéniségét s költői munkájának természetét meg akarja ismerni. Változás az új kiadásban csak a kiállítás, tartalma ugyanaz maradt, megvan benne Nagy Sándornak a versekre magukra is jellemző czimképe is.

Élet ő Felsége. *Miklós* Jutka nevével nem most, verses könyve címlapján találkozunk először; régebbi idő óta láttuk itt-ott egy-két versét, a melyek némi bizalmat keltettek irodalmi jövője iránt. Könyve — ezt mindjárt az elején meg kell vallanunk — ezt a bizalmat nem erősíti meg, Miklós Jutka a mint a versírő pályán előbbre haladt, szemleli közelségbe jutott egy másik költővel és ebben a közelségben elvesztette, reméljük csak egy időre, a saját egyéniségét. A könyvben levő versek túlnyomó része kölcsönként hangon, kölcsönként formákkal, kölcsönként symbolumokban van írva. A legszebb visszhang sem éri el a közepes eredeti hang szépségét s a legfinomabb egyéni sajátosságok utánió kézen túrhettelen modorosságá válnak. Néha, mint a karszti patak a mészkősziklák alól, kibukkan a sok magára vett pipere alól Miklós Jutka saját egyénisége s akkor látjuk, hogy szívének van dobogása, arca ki tud piulni, szeme el tud borulni az érzéstől s ép ezért nem teszünk le a reményről, hogy ezt a mostani járványos betegséget ki fogja heverni s akkor megtudjuk, milyenek az ő saját versei.

Ész és szív. *Szinyai* Elek nálunk jóformán egy-maga műveli a gyakorlati filozófiát, a mely nem marad meg a tudományos érdeklődés szűkebb körében, hanem az élettel való kapcsolatokat keresi s az életet igyekszik filozófiái eszmékkel megtermékenyíteni. Pedig erre nagy szükségünk volna, mert egész szellemi életünkön ugyancsak meglátszik a filozófiai elemek hiánya. S hogy az efféle munkának közönsége is találkozik, mutatja az, hogy *Szinyai* Elek és szív című könyve most már második kiadásban jelent meg. Egy okos, sokat tanult, egyensúlyozott gondolkodási embernek elméjében vannak benne a test és az érzelme és gondolatvilág kapcsolatáról, a jó emberről, az erkölcsi világrandról s egy sereg más hasonló dologról. Nincsenek ez elméjében nagy, forradalmi gondolatok, de van nagyon sok józan, az élet dolgaiban tájékozott tanulság, szóval olyan dolog, a miért minden művelt ember haszonnal olvashatja.

Népszerű előadások a chemiai technologia köréből. A Természettudományi Társulat kiadásában, a tagsági illetményli szolgáló kiadványok közt jelent meg most *Wichelhaus* német kémikus fontebbi című könyve magyar fordításban. A nagy terjedelmű, számos illusztrációval ellátott könyv azokat az ismereteket nyújtja, a melyeket a kémiai technologia, vagyis a nyers anyagok ipari feldolgozásának módjaira vonatkozólag tudni minden művelt embernek hasznára válik. A könyvnek azonban a kezdő szakember is nagy hasznát veheti, nem különben jogászok, a kiknek sokszor fontos kémiai technologiai kérdésekben kell védelmet nyújtani és itélkezni. Manapság a kémiai ipar a legnevezetesebb és legnagyobb jövőjű iparágak közé tartozik s ezért ez a bő tartalmu, tanulságos könyv, melyet *Pfeiffer* Ignác fordított magyarra s *Warta* Vincze nézett át, nagyon jó szolgálatokat tehet.

Uj könyvek:

Fausl. Tragédia. Irta *Goeth*. Fordította *Pulágyi* Lajos. Budapest, Toldi Lajos könyvkereskedése; ára 3 korona.

Magyar Regényírók. Új öt kötetes sorozat. Budapest, Franklin-Társulat. Az egész 60 kötetes vállalat ára díszes kötésben 300 korona.

Új versek. Irta *Ady* Endre. Második kiadás. Budapest, Pallas részvénytársaság; ára 4 korona.

Élet ő Felsége. Versek, írta *Miklós* Jutka. Nagyvárad; ára három korona.

Ész és szív. Értekezések a lélektan, etika, nevelés és életbölcselet köréből. Irta *Szinyai* Elek. Második átdolgozott kiadás. Budapest, Franklin-Társulat; ára 6-20 korona.

Népszerű előadások a chemiai technologia köréből. Irta dr. *Wichelhaus* H., fordította *Pfeiffer* Ignác. 192 rajzzal. Budapest, Természettudományi Társulat kiadása.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *FARKAS* JÓZSEF királyi tanácsos, a budapesti ref. theologiai akadémiának 1860 óta tanára, egyházkerületi tanácsbíró, presbíter, egyháztanácsi jegyző, 76 éves korában Budapestben. — *DERGHI* és *Karsai* SOMOGY KÁROLY m. kir. keresk. miniszteri posta- és távirat sz. vizsgáló, 63 éves korában Budapestben. — *Bányai* VÉRONY FERENCZ nyug. főszoigabíró, kir. tanácsos, 60 éves korában Désen. — *Varjai* SEBE LAJOS nyug. kir. törvényszéki bíró, 66 éves korában Diósgyőrön. — *LEDVINA* FERENCZ, a Franklin-Társulat betűöntődjének vezetője, 63 éves korában Budapestben. — *ZIEROTIN* ELŐD gróf, Arvamegye törvényhatósági bizottsági tagja, 61 éves korában Arvanagyfalusi kastélyában. — *Tórei* TÓTH LAJOS ügyvéd, nyug. vármegyei főjegyző, 89 éves korában Budapestben. — *AMBRUS* ELEK posta- és táviró-felügyelő 51 éves korában, Veszprémben. — *ROK* Gyula kuriai bíró, az ág. ev. egyház felügyelője, 64 éves korában Pécsen. — *PAR* János dr. ügyvéd, 44 éves korában Kolozsváron. — *BOHEMUSZ* KÁROLY nyug. tanító, az arany-éremkereszt tulajdonosa, 79 éves korában Kassán. — *Idősb* hosszafalvi HOSSZUFALUSSY DEZSŐ ügyvéd, az egri járás volt főszoigabírája, 71 éves korában Mezőkövesden. — *GOSSEK* LAJOS, Béreg község volt jegyzője, törvényhatósági bizottsági tag, 55 éves korában Béreg községben. — *MORVAY* IGNÁC református tanító, 52 éves korában Kiskunlacháza. — *JUNGER* Gyula gyáros, kiváló magyar iparos, Budapestben. A megboldogult tevékeny részt vett az iparosmozgalmakban. — *OROVSKY* ISTVÁN, tankerületi főigazgató, 53 éves korában Kassán. — *MANGESUS* FRIGYES, nyug. altábornagy Nagyszébenben. — *Id.* Kovács REZSŐ, a balatonfüredi járás főszoigabírája, 50 éves korában Budapestben. — *MATOLSI* BINÓ ANRÁD, 50 éves korában Budapestben. — *BOSNY* JÓZSEF, gyógyszerész, városi bizottsági tag, 73 éves korában Szatmár. — *Bacsina* BACSINSKY ISTVÁN, kiérdemült esperes, mucsonyi görög katolikus lelkész, 74 éves korában Mucsony községben. — *Tarcsafalvi* PÁLFI MIHÁLY, hites ügyvéd, az erdélyi unitárius egyház főtanácsának tagja, 65 éves korában Marosvásárhelyt. — *Gajári* KUCHINKA ADÁM jogszigorló, idősb Kuchinka István, málnapataki nagybirtokos fia, 24 éves korában Budapestben. — *Mindszenti* Hrnó LÁSZLÓ dr., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye nyug. tiszti főorvosa, az országos közegészségi tanács tagja, az Erzsébet királyné-szanatórium igazgató-sági tagja, 76 éves korában Budapestben.

ÖZV BENCSEK SÁNDORNÉ szül. Muzsly Julianna, 96 éves korában, Kecskeméten. — ZV ASBÓ TH ALBERTNÉ szül. Kreiszler Jozefa, életének 89 évében Battonyán. — ÖZV. TICHY JÓZSEFNÉ, szül. Rick Leopoldina, 70 éves korában, Munkácsan. — *ESTERHÁZY* PRAXÉDUS (ILONA) grófnő, 30 éves korában, Prágában. — ÖZV. NYIRI LAJOSNÉ, szül. Korányi Emma, Korányi Frigyes báró testvére, 70 éves korában Budapestben. — ÖZV. TOLNAY JÁNOSNÉ, szül. iglói Szontagh Erzsébet, 93 éves korában Budapestben. — *Idősb* özv. erdélyi SZENTMÁRIAT LAJOSNÉ, szül. kódi Farkas Anna, 82 éves korában Budapestben. — *Csarodai* CSARADA ALADÁRNÉ, szül. Gros-Prziemska, 54 éves korában Felső-Elefánt községben. — *SPÁNYK* MÁRIA MIHÁLY, Spányik József és neje, szül. Beretka Mária 15 éves leánya, Sajószögeden. — *LENDVAY* JÓZSEFNÉ, szül. gyepesi Kun Lenke, Lendvay József adótáros neje 59 éves korában Szegeden. — *ERBEL* AMBRUSNÉ, szül. Kisudvarnokai Marcell Jusztina 68 éves korában Nebojsza községben. — *JANKOVIC* ADOLFNÉ, szül. Brüdermann Gizella Egerben. — *KELLNER* BÉLÁNÉ, szül. Guttmann Sarolta, a halasi izraelita jótékony négyesület 25 éven át volt elnöknője, 54 éves korában. — ÖZV. LANGER JÁNOSNÉ, szül. Rapacsák Erzsébet, 63 éves korában Esztergomban.

Szerkesztői üzenetek.

Budapest, F. R. A lapunk legutóbbi számában közölt kispesti pályatervnek képeinek alírásába hiba csúszott be, n. i. az a terv, melyet mint Pálóczy Antal tervét mutattunk be, *Kotál* Henrik terve.

Akkord. A nóátam. Tristia stb. Egyik se a mi izlésünk szerint való, akad bennük szin, itt-ott egy jó strófa, — de nem adják az eredeti egyéniség, igazi művészi hatását.

Sejtés. Konvencionális hangok, zavarosság is van benne, nem nekünk való.

Ölemben szép ifjú babám. Emléksorok. Sok jókarat van bennük, de nem árulnak el költői tehetséget.

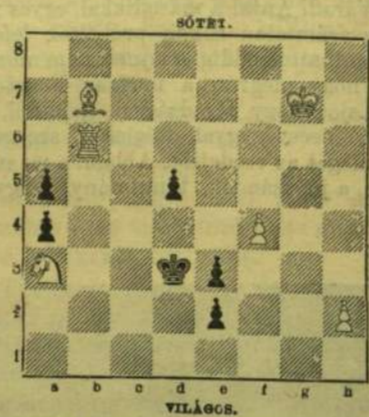
Holdas éjben. Csak olyan füres rímpengetés, a melynek semmi értelme, tartalma, hatása nincs.

Pásztorleányka. Zagyva szentimentalizmus, döcögős, versek alig mondható sorokba róva.

Valaki. A csók, a könyű és a nóta. Ugyes, könnyen görögül versek, de a mi izlésünknek nagyon is könnyűek.

SAKKJÁTÉK.

2618. számú feladvány Dr. Gold Sámuelről, New-York.

ALKALMAS KARÁCSONYI ÉS UJÉVI AJÁNDÉKOK!!!

Leltározás előtt. Nagy választék: női táska, *Az «Angol Bőrönd»-nél Budapest,* 10 százalék enged- szivar-, cigaretta-, névjegy- *Deák Ferencz-ut-* mény a szigoruan és pénztárcza, ugyszintén: *cza 16. Deák-tér mellett.* szabott árakból. bőrönd és utazótáskákban.

Egyedüli képviselőség Magyarország részére: Chmel J. és Fia Budapest, Gizella-tér.

Legújabb üveg-karácsonyfa-dísz.

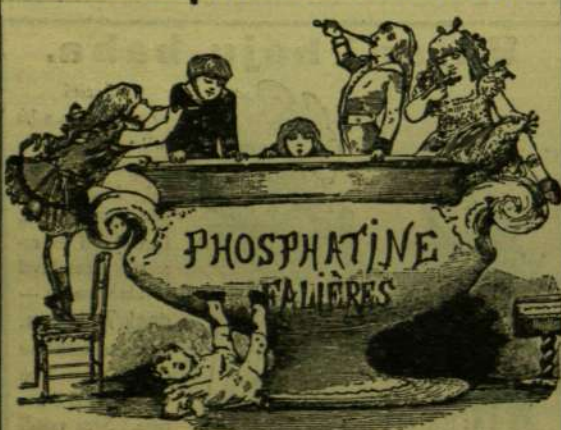

12 db válogatott, színe és ezüst-üveggel díszített és gyümölcsféle, gondosan kartonba csomagolva, a tárgyak nagysága és kivitele szerint 40, 50, 60, 70, 80 fill., K 1. 1.20, 2. 6 db dobozban, nagyobb kivitelben 80, 90 fill. 24 dbból álló választék 80 fill., K 1. 1.20, 36 db K 1.35, 1.60, és 2. 48 db K 2.10, 2.50, 2.60, 00 db K 2.20, 2.80, 3.20, 3 db léggömb üveggel 50 fill. Karácsonyfa-angyal 40, 50, 90 fill. Lameita (angyal) arany vagy ezüst, borítékant 6 fill., díszlámpa (esemegatór), 100 db 20 fill. Karácsonyfa-gyertyák 21 db dobozban 50, 60 fill., nagyobb 15 db dobozban 58, 75 fill., gyertyatartó tuzatonként 50 fill. Szállítja előzetes kifizetés ellenében, 2 koronán felüli megrendeléseket utóvéttel es. és kir. udv. szállító **KONRAD JÁNOS** szállítóháza **Brux 2042.** sz. (Csehország.) Képes árjegyzék kívánatra bárkinek ingyen és bérmentesen.

Akar-e szép lenni?

Akkor ne használjon mást, mint a legjobbnak általában ismert — **Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,** a melytől rózsás, üde, selymes arczbort nyer, eltünteti a ráncokat, szepiőt, májfoltot, pattanásokat, stb. **Nyaralásnál** nem nélkülözhetjük, mert a legkényesebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló házi-szer torok-, szemgyulladás, izadás és szájbiz ellen. A fogak fehéritése és épen tartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint univerzális házi-szer gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelkismerettel ajánlható. **Egy doboz ára 30 és 75 fillér.** Rogátsy-féle borax-erém 1 K, borax-szappan 80 f., borax-pouder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér. **ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája,** Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

Gyermekek elismert legkiválóbb tápszere a Phosphatine Faliéres.

Kapható minden gyógyszerárban. Egy nagy doboz ára **3 kor. 80 fillér.** Főraktár: **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerháza Budapest, V., Szabadság-tér (N. Korona-u. sarok) Érdeklődőknek ismertetőfüzetet díjtalanul.

Meinl Gyula

Budapest
Kávé-és teabehozatal
Kakaó-és csokoládégyár

Páratlan és csodás hatású arcszépítő és fínomító a Földes-féle **Margit-crème** főúri körökben használt készítmény. Zsirtalan, ártalmatlan, rögtön szepíti. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tégelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-pouder 1 K 20 f. három színben kapható. Tossék a záróvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal **FÖLDES KELEMEN** gyógyszerész Aradon.

CHINA-BOR VASSAL Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszék gyengélkedők, vöröszegények és lábadozók számára. ztvágyzerjesztő, ideg-erősítő és vérjavító szer. Kitalálója: 5000-nél több orvosi vélemény. **J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.** Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben 4 K 2.00, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

A gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese, hólyag hurutos bántalmainál felülmulhatatlan

A MÁLNÁSI Siculia ARTÉZI GYÓGYVIZ
KAPHATÓ MINDENÜTT
FŐ-RAKIÁR. **BRÁZAY KÁLMÁN** CEGMŰI BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KÖRUT 37/39. Csak „SICULA” névvel ellátott üvegek valódiak

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMŰEK, gyári áron egyházi szerek, órák, angol francia és china-ezüst dísz tárgyak, a legújabb angol rendszer szerint **Sárga János** ékszergyártó Kézességvárt. Képes nagy árjegyzék ingyen.

Sürgöny! Sürgöny! Fonográf 1 hengertel frt 3.50-től feljebb. Gramophon 6 műdarabbal és 300 tétel 10 évi jótállással 12 fttól feljebb. Legkedvezőbb lemosásra Magyarországon. Visszatérítendő keszesség. Számtalan elismerő levél! Havonta új felvételek! 1000 újdonás. **TOZE JOZSEF** gyáraktár, Szeged, Könyök-utca 3. Uj képes árjegyzék ingyen.

Vegyi tisztítás, ruha-festés, gőzmosás ezimű ismertető füzetet bárkinek bérmentesen küld **Halteneberger Béla, Kassa.**

Modern zeneköltők albuma Operettek, táncok, dalok, cabaretszámok, kuplék gyűjteménye. — A Népszínház-Vigopera, a Magyar-Színház, a Király-Színház, a Fővárosi Orpheum és az Összes Cabaretek műsorából egy nagy kiállításban jelent meg. A kötet 107 oldalra terjed és magában foglalja Lehár, Mader, Szabados, Szirmai, Linka Camillo, Hetényi, Zer ovitis és más híres zeneszerzők legjobb termékeit. E gyűjtemény, mely költségekben 70 koronába kerül, **5 K 80 f.-ért bérmentesen kapható ZIPSER és KÖNIG** zeneműkereskedésében Budapest, Andrassy-ut.

KINEMATOGRÁF! Erdekfeszítő gyermekek és felnőttek számára. Mint «Laterna Magica» is használható, 3 színes képszállal (Films) és 6 üveggel, petroleumlámpával, reflektorral és használati utasítással teljesen felszerelve, dobozban K 16. E mozgókép készítményekkel a fiatalok és öregek által kedvelt élőképek a falra varázsolhatók. Szerkesztés nagyon pontos és igen egyszerű, úgy hogy bármely gyermek által is könnyen kezelhető. Kézvelemény megrendelhető. **KONRAD JÁNOS** első órágyárától, Brux 569. sz. (Csehország.) Nagy képes magyar árjegyzék mozgóképekről, laterna magicákról, gőzgépekről és mechanikai játékokról stb. kívánatra bárkinek ingyen és bérmentesen.

50. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** FŐMUNKATÁRS **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, DECEMBER 13.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A Világhírnélküli-vel negyedévenként 80 fillérel több. Külföldi előfizetéseket a postallag meg-határozott viteldij is esatolandó.

BALKÁNI MOZGALMAK.

KÉTSÉGTelen dolog, hogy ma az egész világnak legérdekesebb pontja az a kis föld-darab, a mely a Szávától délre s az Adriai tengertől keletre fekszik. Bosznia és Hercegovina a központja a mostani nevezetes, a diplomácia kulisszái mögött izzó eseményeknek s az innen kiáradó izgalom forrósága felzaklatja nyugalmukból a régóta békében élő montenegróiakat, az izgalomra ügyis hajlandó szerbeket és többi balkáni népeket. Minket legközelebről érdekelhetnek

ezek a mozgolódások, mert a mi bőrünkre és vérünkre megy a dolog s érthető izgalommal kíséri közönségünk az ottani eseményeket. Ez idő szerint a legfontosabb az a pont, a hol a most anektált tartományaink s Dalmácia Montenegroval érintkezik. Itt már régóta folyik a készülődés a montenegróiak részéről hatalmi állapotuk megerősítésére. Ebben segítségükre voltak az olaszok, a kiknek szintén vannak a Balkánon érdekeik. Montenegro az év tavaszán új kikötő építésébe fogott, a melyről eleinte az volt a hír, hogy ez lesz az új főváros. Az antivari öböl mellett fekvő

8—10 épületből álló Pristan nevű házcsoportot fejlesztik kikötővé s most ezt nevezték el Antivarinak, míg a tengertől egy órányira fekvő tulajdonképeni Antivari város az Ó-Antivari nevet kapta. Az a hír azonban, hogy ezt a helyet szemlélték ki fővárosul, nem bizonyult valósnak. Annál nagyobb szerepet szántak neki gazdasági szempontból. Meghagyják Czetinjét fővárosnak, mely ott a montenegrói hegyóriásoktól övezett 660 méternyi magasságban elterülő fensíkon szinte hozzáférhetetlen védett helyen van. Antivari- val egészen más tervük van a montenegróiak-

CZETINJE VÁROS FŐTERE A FEJEDELMI PALOTAVAL.